[hij zwaait opnieuw naar de vrouw die nog steeds haar hond uitlaat]

acht trajecten
een dorp

Michiel De Cleene

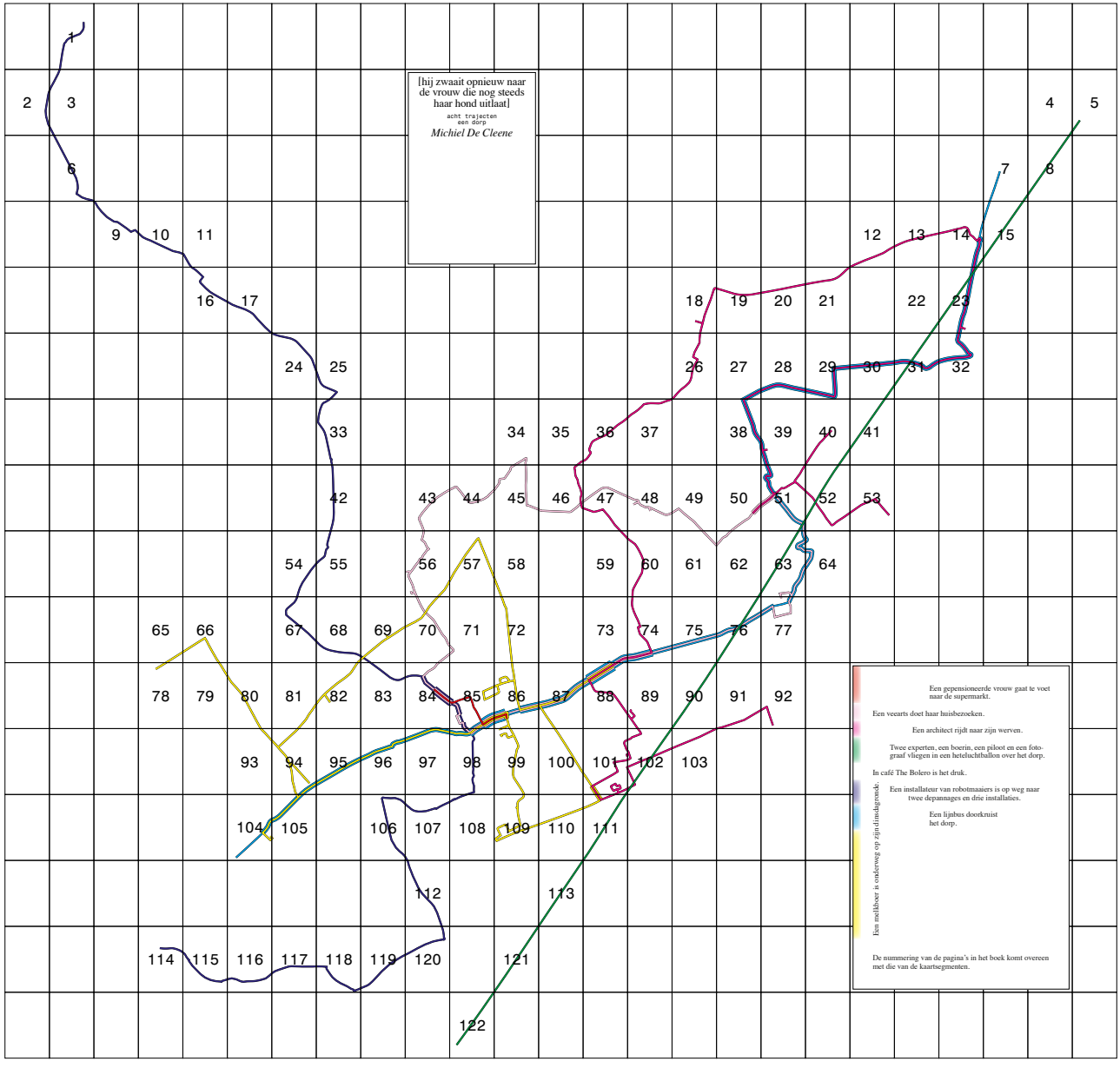
[hij zwaait opnieuw naar de vrouw die nog steeds haar hond uitlaat]
acht trajecten
een dorp
Michiel De Cleene
Een gepensioneerde vrouw gaat te voet naar de supermarkt.
Een veearts doet haar huisbezoeken.
Een architect rijdt naar zijn werven.
Twee experten, een boerin, een piloot en een fotograaf vliegen in een heteluchtballon over het dorp.
In café The Bolero is het druk.
Een installateur van robotmaaiers is op weg naar twee depannages en drie installaties.
Een lijnbus doorkruist het dorp.
Een melkhoer is onderweg op zijn dinsdagronde.
De nummering van de pagina's in het boek komt overeen met die van de kaartsegmenten.

N

Een gepensioneerde vrouw gaat te voet naar de supermarkt.

Een veearts doet haar huisbezoeken.

Een architect rijdt naar zijn werven.

Twee experten, een boerin, een piloot en een fotograaf vliegen in een heteluchtballon over het dorp.

In café The Bolero is het druk.

Een installateur van robotmaaiers is op weg naar twee depannages en drie installaties.

Een lijnbus doorkruist het dorp.

W

Een melkboer is onderweg op zijn dinsdagronde.

O

Deze trajecten zijn uitgezet op de bijgevoegde kaart. De nummering van de pagina’s komt overeen met die van de kaartsegmenten.

Z

‘Ik rij niet met mijn gewone bestelwagen, die is binnen voor herstelling. We zitten in de streek met marters. Ze bijten de remkabels van de auto’s door. Bestemming bereikt. Hoezo op onze bestemming? Dat kan niet. Er zit visolie of vismeel in die kabels. Daar zijn ze blijkbaar gek op. Ik zoek huisnummer 30. Dat is 102.
[hij zet zich aan de kant]
[hij keert zich om]
Dit is nummer 2.
Hier is 3.
Het gebeurt vaak dat ze mij ergens helemaal verkeerd zet.
Huisnummers kent ze niet.
Het is sowieso aan deze kant.
6.
10.
14.
16.
Bijna.
28.
Het moet hier zijn.
Ja. 30.’

‘Ik ben in het dorp hiernaast opgegroeid. Ik ken mijn weg hier goed.
[hij rijdt de oprit op]
[hij zet de motor uit]

[hij opent het portier]
[een vrouw in witte kamerjas komt uit de tuin omhoog gewandeld]

[een jonge teckel loopt door het lange, natte gras]
[dat ze haar man gaat roepen, zegt ze]
[hij loopt naar beneden richting het tuinhuis]
[hij opent een klep op de robot]
Geen lichtje. Dat is niet goed. Een groen lichtje betekent dat alles in orde is. Een blauw dat de kabel beschadigd is. Maar geen lichtje betekent dat er geen stroom op het circuit zit. Zonder stroom vertrekt de robot niet. Hij heeft dan geen limieten en zou blijven rijden, de tuin uit. Wie weet waar hij zou stoppen.
[de vrouw in de witte kamerjas komt terug buiten]
[de teckel volgt haar]
[dat hij nog in een meeting zit, zegt ze]
[dat de kabel bovenkomt voorbij de zandbak aan die steen, zegt hij, zegt ze]
Ik zie het.
[…]
[hij sluit het portier]
[hij start de wagen]
De meeste van mijn klanten zijn niet van de armste. Je spreekt toch al snel over een stevig budget. De robot. De prijs per lopende meter draad. Mijn uren. Het loopt snel op. Hier zit vierhonderd meter draad in de grond.
[hij geeft het adres van de volgende klant in in zijn gps]
Over honderd meter links afslaan.’

[…]
‘Ja. Goeiedag meneer. Ik zou bij u moeten komen om een robot te installeren.’
[…]
‘Ja.’
[…]
‘Ik zou normaal gezien binnen twintig minuutjes bij u zijn.

Ongeveer. Goed?’
[…]
‘Ja.’
[…]
‘OK. Dat is goed. Tot straks.’
[…]
‘Dag.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

P ‘Zo! Los! Welkom aan boord.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

S ‘Daar is de kerk, en daar in de verte ligt de stad I.’

P ‘Goed dat het er toch van gekomen is. Heel stabiele

luchtlagen, deze keer. Perfect weertje.’

L ‘Wat is het eerste waarnaar je gaat kijken?’

P ‘Je kan dat op voorhand onmogelijk inschatten, de meteo.’

S ‘Het eerste waarnaar ik ga kijken? Goh, ik ga me eerst proberen te oriënteren. Ik herinner me, nu we hier vliegen, dat ik vroeger met mijn papa hier ergens

in een bosje bosgrond kwam halen.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

B ‘Om wat op te halen?’

S ‘Bosgrond. Humus.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

S ‘Dat moet ergens in deze buurt geweest zijn.’

B ‘Ben jij van de streek, misschien?’

S ‘Ja, ik ben hier in het dorp opgegroeid. Mijn ouders wonen hier nog altijd.

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

Nu woon ik elders.

Mijn ouders wonen daar [ze wijst] op de grens van het dorp, langs de KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH weg naar KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH langs de weg naar V., op de grens.’

B ‘En wie zijn jullie eigenlijk?’

M ‘Ik ben Michiel [M], ik ben fotograaf. Ik maak een documentaire over hoe dorpen veranderen of net niet veranderen en ik heb Sylvie Van Damme [S] en Lars Kwakkenbos [L] uitgenodigd om vandaag mee te vliegen. Sylvie is hier opgegroeid en is expert op het vlak van landschap en de manier waarop het beleid daarop inwerkt. En Lars, die in het verleden geschreven heeft over landschapsarchitectuur en -ontwikkeling, is mee om het gesprek met haar aan te gaan terwijl ik foto’s maak bij wat ze zeggen. Ik heb een paar weken terug aan uw man gevraagd of we uw wei mochten gebruiken om op te stijgen en dan over het geboortedorp van Sylvie te vliegen.’

P ‘Ik ben de piloot [P]. Het gebeurt niet vaak dat er een plaatsje over is in een ballon. Daardoor kon u vandaag op het nippertje meevliegen.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

We hangen altijd af van de weiden en de velden van de boeren. Het is fijn om eens iets terug te kunnen doen door een boerin [B] mee te nemen [hij lacht].’

B ‘Leuk voor mij. Ik hoop maar dat mijn man de kinderen op school krijgt.’

‘Ik woon op mijn werk, in een stacaravan. Ik woonde samen met mijn vriendin. Toen dat gedaan was, heb ik een tijdje bij mijn ouders gewoond, maar dat werkte niet zo goed. Bij ons op het werk is er drie keer ingebroken. Mijn bazin moet geweten hebben dat ik weg wou bij mijn ouders. Ze heeft toen voorgesteld dat ik naast de winkel zou komen wonen in die caravan. Met een hond. Ondertussen is er al een jaar lang niets gebeurd.

`Ga rechtdoor.`

`Over vijfhonderd meter op de rotonde neem de tweede afslag.`

Hier heb ik ook veel robots rijden.

`Op de rotonde neem de tweede afslag.`

`Over vierhonderd meter links afslaan.`

`Links afslaan.`

Het is hier mooi, hé? Zo dicht bij B. en toch zo landelijk.

`Over driehonderd meter rechts afslaan en vervolgens links afslaan.`

`Rechts afslaan en vervolgens links afslaan.`

`Links afslaan.`

`Over driehonderd meter links afslaan.`

`Links afslaan.`

`Over zevenhonderd meter links afslaan.`

Dat is ook niet het goedkoopste huis. Dat is het voordeel van deze app, die stuurt je echt langs de kleinste weggetjes.

`Links afslaan vervolgens rechts afslaan.`

[…]

Er is al drie keer ingebroken bij de firma. `Links afslaan.` Ze zijn maar twee keer binnengeraakt. Maar ze waren wel twee keer weg met gerief ter waarde van 10.000 à 12.000 euro. Die mannen komen eerst langs in de winkel en doen alsof ze iets komen kopen. We hebben nochtans een goed alarmsysteem met buitendetectie, camera’s en

dergelijke. Maar wat doen die mannen? Ze binden kussens aan hun lijf en rollen over de grond. Echt waar. Want zo'n buitendetectie registreert maar vanaf één meter hoog. Anders zou het alarm afgaan bij elke rat, vos, marter of kat. Dus die mannen rollen, rollen, rollen, en dan komen ze recht op een punt waarvan ze weten dat het niet gedekt is door de sensoren. Maar sinds ik `over driehonderd meter rechts afslaan` daar woon met mijn hond zijn er geen pogingen tot inbraak meer geweest. `Rechts afslaan.` Nu begint er een buur te klagen dat mijn `over zevenhonderd meter rechts afslaan` hond 's nachts te veel blaft. Maar in de winter slaapt iedereen weer met zijn ruiten dicht en dan lost het `over driehonderd meter rechts afslaan` zichzelf wel op. `Rechts afslaan.` Ah, nog een Grote Baan.'

'Morgenavond?', vraagt hij. Ze zwijgt en trekt haar schouders op.

[hij rijdt een rotonde op en neemt de derde afslag] [drie wegwijzers geven aan waarnaar de derde afslag leidt: ‘De Meetjeshoeve’ (gedrukt), ‘M.’s Kippenbedrijf’ (gedrukt) en ‘Legkippen’ (handgeschilderd)]

‘Nu neem ik een sluipweg. Of is het “sluikweg”? We rijden langs de expresweg. Een parallelbaan. Ze hebben onlangs een nieuwe laag asfalt op de baan gegoten. Het rijdt nu heel vlot, maar links en rechts is er een diepe afgrond ontstaan waar je met je wielen niet in wil raken. Als je een jeep tegenkomt is het heel nipt. En ook al is het voor hen geen probleem, zij gaan meestal niet aan de kant.

Ze zouden dat moeten verbieden, die jeeps.’

P ‘Het ziet ernaar uit dat we pal over het dorp gaan vliegen.’
B ‘En dat hij hun schoenen vindt.’
S ‘Naar mijn aanvoelen is het dorp een verlengstuk van I., verbonden via lintbebouwing. Maar als ik KKKKCCCC HHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH maar als ik dat nu bekijk is dat eigenlijk niet het geval. Zie je? Daar ligt de kern van het dorp, niet veel meer dan een straat met een

wijk erachter. En daaraan hangt een strook lintbebouwing, waarvan ik dacht dat die tot aan de stad liep. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Maar nu merk ik dat het dorp toch nog een hoopje is en niet gewoon een langgerekt lint. Vanop de grond lijkt het meer uitgewaaierd. Maar het is toch nog altijd netjes een hoopje.’

L ‘En toen je klein was? Want nu zie je heel veel lint-
bebouwing natuurlijk. Was die er toen al?’
S ‘Ja, voor een groot stuk wel. Maar de villabouw is
fel toegenomen. Ik denk dat we straks ongeveer over
de straat van mijn ouders passeren en daar merk je
dat. Vroeger stond daar één villa en was er bijna niets
anders, maar nu zijn er veel meer villa’s bijgekomen.
Daar is het voetbalveld. En daar in dat bos staat een
kasteel. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH KKKKCCC
CHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Dat maakt toch echt
veel lawaai.’
P ‘Ja, maar als we straks op hoogte zitten, wordt het
minder.’
S ‘Mijn ouders hebben daar hun trouwfoto’s laten maken.
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Dat is de
weg naar B. en E.’
B ‘Ja, de achterkant van ons erf is al B.’
P ‘Hoeveel inwoners hebben jullie hier? Twintig? [hij
lacht]’
B ‘Ik weet dat eigenlijk niet. Maar normaal moest onze
Louis op 1 september starten op school, op woensdag.
Maar op maandag kreeg ik telefoon dat Louis de enige
leerling zou zijn. Ik heb op dinsdag nog een andere
school moeten zoeken. De vrijdag ervoor waren ze
nog met zeven om te starten, maar tijdens het weekend
moet er een leegloop geweest zijn. Ik zeg al jaren met
trots: “Onze kinderen gaan in ons eigen dorp naar
school.”’
S ‘Ja, ik zag het in het nieuws. Jammer, hé.’
B ‘We hebben een veilige wegel, door de velden, van
ons erf naar de school. Dat zou perfect geweest zijn.’
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

[…]
‘Ik ga alles nemen en ik begin eraan.
[…]
Wat is dat hier?’
‘Dat is een stuk van de basiliek van H.’
‘Echt? Hoe is dat hier terechtgekomen?’
‘De basiliek zit hier onder de grond en dit stukje steekt uit [hij lacht].
Ze gingen dat verbrijzelen.
Ja.
Iemand heeft mij gevraagd of ik die spits niet wou hebben.
Ken je H.?
De man van het pannenkoekenhuis heeft dat geregeld voor mij. Brabantse gotiek, heeft hij mij gezegd. Zijn pannenkoekenhuis kijkt uit op de restauratiewerken en degene die de werken uitvoerde, heeft hem verteld dat dat allemaal vernietigd zou worden. Ik zeg, ja, dat misstaat niet, hé.
Ja. Het is wat vuil en je kan er niet te veel aankomen, want je zou de spits gewoon wegschuren. Zandsteen, hé.
Het is niet echt de spits van de basiliek, het is een spits die op de zijkant stond.
Alle stukken zijn vervangen door nieuwe tijdens de restauratie.
Ik maak de mensen altijd wijs dat de rest van de basiliek eronder zit.
[…]
Alles groeit hier goed, het onkruid ook. Dat gaat een gang, hoor! Zeker die woekeraar. Niet weg te krijgen. Ik maai hem twee keer per jaar tot op de grond, maar hij blijft maar uitlopen. Misschien dat die robot dat elke dag kan meenemen als hij zijn tour doet?
[…]
Leemgrond. Dat houdt veel vocht op.
[…]

We wonen hier al meer dan veertig jaar.
Je mag niet meer spuiten tegen het onkruid. Nu ja, het mag wel, maar alleen met iets dat niet werkt.
Drieënveertig jaar geleden hebben we hier gebouwd. In de straat was er een boer en een schrijnwerkerij.
Nu staat het hier vol, zover je kan zien.
De man hiernaast heeft het gekocht voor het zicht, zegt hij.
Er zit een zwembad in.
In dat huis, hé.
[…]
Onze woning is de eerste die onze architect ooit getekend heeft. Met een plat dak. Iedereen verklaarde ons gek. Kijk hier nu eens in de straat: al de nieuwe huizen, ze hebben stuk voor stuk een plat dak. Maar nu zijn het blokken.
[…]
Dat ken je toch, hé?
Asperges.
[…]
Hij is daar. Hij vindt zijn weg al.’
‘Hij doet dat goed, hé, onze kameraad. Ik werk de draad af en dan geef ik jullie de uitleg over de pincode, wanneer hem binnen te zetten voor de winter, et cetera.
[…]
Zo, dat is alles. Nu gaan we hem voorzichtig oppakken en op het gras zetten. Het is het makkelijkst om hem zo te pakken. Wat doen we? We duwen op “stop”. Zijn klep gaat open. “Start” en “OK” en sluit de klep. Voilà. We hebben geen “tuut” gehoord, dus dat betekent dat alles in orde is. Nu gaat hij een meter of twee rijden en dan begint hij te maaien. Objecten, daar botst hij gewoon tegen en dan keert hij zich om. Zie je? Hij is tegen de basiliek gereden en gaat nu de andere kant op.’
‘Brabantse gotiek, veertiende eeuw, heeft hij mij gezegd.’

‘Goede pannenkoeken, ook.’
‘De rekening wordt opgestuurd?’
‘Ja, geen zorgen. Dat zullen ze niet vergeten.’
‘OK.’
‘Maar je krijgt er een mooi gazon voor in de plaats. Binnen een jaar gaat jullie gras veel groener zijn.’

‘Die herten? Dat is bij mijn gebuur. Soms zijn het er twintig. Ze grazen langs een vroegere meander van de rivier. Nu is het zijn vijver. Wanneer ze het kanaal gegraven hebben, hebben ze dat stuk afgesloten. Een omheining van ongeveer een kilometer. Hij kweekt ze, die herten. Binnenkort beginnen die bronstige mannetjes te burlen.’

‘Je kunt niet genoeg dakkapellen hebben, moeten ze gedacht hebben.
[…]
De werf staat nog in de stelling. Een verbouwing in een oude verkaveling. De huizen staan te dicht bij elkaar. Het zijn allemaal oude mensen die hier wonen.

[…]
Het is min of meer een nieuwbouw. We hebben enkele stukken van de oorspronkelijke muren behouden om de fundering opnieuw te kunnen gebruiken. Het is opgespoten grond. Het oorspronkelijke huis stond op betonnen palen en balken. We hebben de structuur behouden en zijn

van daaruit opnieuw begonnen.
[…]
[hij opent de schuifdeur die de leefkamer met de tuin zal verbinden]
[hij stapt binnen]
Kijk, er staan al voetstappen in de chape.
[…]

Badkamer. Wc.
En hier gaan ze slapen.
Niet dat ze daar iets van gaan merken, van die chape, maar iedereen weet dat toch?’

[hij vertraagt]

‘Wat loopt daar? Is dat een agent? Het lijkt een aannemer. Wat doet die hier? Sluikstorten? Of is het “sluipstorten”?’

[hij versnelt]

‘Door een ongeval is het vertragen op de Antwerpse ring richting Gent bij

Antwerpen-West.

Nog een betonplaat die klaarligt om bebouwd te worden. Ik doe er natuurlijk ook aan mee, maar ik probeer toch om zo weinig mogelijk onbebouwde percelen aan te snijden. Daar zijn twee rijstroken versperd. Opletten dus. In de jaren 1980 en 1990 was dat wel eens anders.’

[hij stopt in de buurt van de park-and-ride onder de brug]
[een vrouw kijkt naar het verkeer vanop de brug]
‘Fotograaf?’
‘Ja.’
‘Is het voor de camions?’
‘Nee, ik maak een documentaire over de ronde

van een architect [hij wijst naar de man die naast zijn wagen staat te wachten langs de parallelweg die onder de brug loopt]. Hij neemt een sluipweg om van een werf in M. naar een werf in Z. te rijden.’
‘Ah, ik ken hem niet. Ik ben van de andere kant van de expresweg.’

[…]
‘Veel verkeer.’
‘Het is een soort halfslachtige autostrade. De meeste mensen uit de streek gebruiken de kleinere weg die er net naast ligt.’
‘En die ligt er om het verkeer op de expresweg te verlichten?’
‘Nee, ineens vonden ze het niet meer nodig dat elk dorp een af- en oprit had. Dus legden ze parallelwegen aan, direct naast de expresweg. Ze leiden het verkeer vanuit de dorpen naar de dichtstbijzijnde oprit [ze wijst].’
[een terreinwagen met een paardentrailer rijdt langs de geparkeerde wagen van de architect en onder de brug door]
‘Maar dit dorp heeft zijn eigen op- en afritten-complex?’
‘Ja. In dit dorp ligt een belangrijk kruispunt, voor de suikerfabriek, hé. Ze hadden verwacht dat de fabriek zou uitbreiden, dus een paar jaar geleden hebben ze van het vroegere kruispunt een volwaardig op- en afrittencomplex gemaakt met een brug en een rotonde langs elke kant. Maar de fabriek ging failliet en sloot kort daarna.’

[blaffende honden]
[de schoolbel rinkelt]
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

S ‘Je ziet van hieruit heel goed hoe het dorp in elkaar zit. Er is de oude kern: niet veel meer dan een straat met rijwoningen. Daaraan is later de wijk met alleenstaande woningen toegevoegd. Daar wonen enkele

jonge gezinnen, maar ook niet zo heel erg veel. KKCCC CCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Ik ben aan het zoeken waar mijn ouders wonen. Ja, daar is het, dat lage huis met die zonnepanelen op het dak. Dat bruin plat. Kijk, dat is mijn papa die buiten staat en zwaait.’
[een grasmaaier]

P ‘Kijk, die is zijn gras aan het afrijden.’

S ‘Oh, en daar is mijn mama die nu net buitenkomt.’
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

‘We gaan weer meer
dan twee uur op de
bus zitten’, zegt ze.
Hij draagt een grijze
trui met een zwarte
kap. *NIKE NIKE*
NIKE NIKE NIKE

NIKE NIKE. ‘De
chauffeur kan ook niet
vliegen, hé, zeker niet
op dit soort baan’,
zegt hij, ‘en vergeet
niet dat we het laatste
stuk moeten stappen

door de werken.’ Ze
mompelt iets terug
van achter haar donker-
blauw mondmasker
met glitters. ‘Wees blij
dat je het maar één
keer moet doen. Ik zit
hier alle dagen op.’

‘Hier staan normaal olifanten, maar ze zijn precies weg. Van gips, hé.
[…]
Voel je dat?
Die naden liggen veel te dicht bij elkaar.’

S ‘Wat ik heel opmerkelijk vind aan het dorp is dat de kerk redelijk groot is, maar dat er eigenlijk geen plein rond ligt. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Ook vroeger was er naar mijn gevoel heel weinig publieke ruimte. De kerk speelde tot op zekere hoogte die rol, maar er was en is weinig plaats rond, dat zie je, hé? Achter de kerk had je dan het Chiro-lokaaltje. Daar zaten we veel. En daarvoor had je wel wat KKKK KCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Voor de rest zaten we vooral op het voetbalplein. KKKKCCCCHHHHHHHHHH HHHHHHHHHHHHHHHHHHHH’

[hij rijdt de oprit op]
‘We zijn er.’
[hij zet de motor af]
‘Hopelijk is hij thuis. Hiernaast komt de uitbreiding van de woning en daar waar die bestelwagen staat, zou de loods komen.’

‘Nog altijd veel water in de velden.
[…]
We rijden naar een heel mooie tuin, nu. Rijke mensen. Zwembad, tennisveld, dubbele garage. Veel gras. Twee robots. Ook een leuke plek om naartoe te rijden. Via kleine baantjes door de maïs.’

‘Een sociale wijk. Kijk naar die daken. Dat is het eerste dat ik ooit geleerd heb toen ik studeerde: water moet naar buiten. En hier zetten ze een hele reeks huizen met binnengoten. Tja. Ik hou mijn hart vast. Water is dun, hé.’

[de radio speelt]
[de motor start]

‘Eerst een eindje rijden. De brug verderop ligt open voor werken, dus ik moet een kleine omweg maken.’

[hij stopt aan een T-kruising]
[hij geeft voorrang aan een vrachtwagen]
[hij slaat rechts af]
[de rijweg verandert van beton in asfalt]

‘Bij de eerste post zijn de werken nog niet aangevat. Ik ga er langs omdat ze net hun vergunning hebben.

[de rijweg verandert van asfalt in beton]

Het gaat om een loods die ze willen zetten waar vroeger een huis stond. Het mag, maar *stedenbouw* eist een ontharding van minstens driehonderd vierkante meter. Hij woont in landschappelijk waardevol agrarisch gebied en achter zijn huis heeft hij de afgelopen jaren alles verhard.

[net voor de dorpskom maakt de baan een ruime bocht naar rechts, gevolgd door een korte bocht naar links]
[…]
Ze hebben verkeerslichten moeten zetten… De man die daar woont zag hier vroeger amper iemand en nu… Door die wegenwerken rijdt iedereen langs hier en het was al zoveel drukker geworden met de komst van die kajakken.
[…]
Dat hokje? Voor de brugwachter, denk ik.’

De bus rijdt snel, de
ramen staan open.

S ‘Achter mijn ouders – dat vind ik ook typisch – was er vroeger enkel akkerbouw en grasland. Maar nu zit daar een grasmattenproducent. KKKKCCCCHHHHHHHHHH HHHHHHHHHHHHHHHHHHH Die doet in feite niets anders

dan gazongras kweken en van zodra het sterk genoeg is, steken ze het af en rollen ze het op. KKKKCCCCHHHH HHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Vroeger zaten daar gewoon koeien. Naar milieukwaliteit toe lijkt me dat niet optimaal. Dat jonge gras moet voortdurend KKKKCCCCHHH HHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH gesproeid worden.’

L ‘Ja, daar mag geen onkruid in beginnen te groeien, natuurlijk.’
S ‘Je ziet aan de grote boerderijen dat dit een zeer rijke streek is.’
L ‘Waar kijk je het liefst naar terug, nu we wegvliegen van je geboortedorp?’
S ‘Ik denk vooral het idee dat dit dorp echt de plek is waar we mekaar tegenkwamen en zagen. Als ik de deur uitkwam, kwam ik mijn tante tegen, een beetje verder woonde mijn grootmoeder, enzovoort. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Ja, de samenhorigheid toch wel.
Ik ben hier nooit naar school gegaan. Mijn ouders werkten op een school in I. dus ik ging mee met hen, daarheen. Maar toch hadden we, door de Chiro en dergelijke KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH We hoorden erbij. Mijn papa ook. Hij werkte buiten in de tuin en iedereen stak zijn hand op. Daar kijk ik vooral naar terug. Ja. Dat samenhorigheidsgevoel. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH’
B ‘Dat is bij ons nog altijd zo. Als ik van het erf naar de wortelakker ga, dan passeert KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH’
L ‘Hebben jullie recent nog uitgebreid?’
B ‘Ja, we hebben dit jaar een nieuwe melkveestal gezet. Nieuwbouw.’
S ‘Wat voor boerderij heb je eigenlijk?’
B ‘Melkvee, varkens, wortels, aardappelen, bonen.’
S ‘En ben je landbouwer van thuis uit?’
B ‘Nee, maar mijn man wel.
Ik heb gestudeerd voor lerares lager onderwijs.
Het gaat misschien nog nuttig zijn, want het gaat slecht. We hebben het financieel heel moeilijk.

Per varken verliezen we 25 euro en we hebben er zes- à zevenhonderd om de vier weken. Het is een echte ramp. Dat is elke maand 15.000 euro verlies. Mijn man zegt dan dat hij bij de vuilkar gaat werken om geld te verdienen. We hebben het moeilijk. Het zal wel beteren zeker? Het gaat met de varkens altijd wat op en neer. De melkprijs is in die zin veel betrouwbaarder, die staat min of meer vast. We hebben geen goede perspectieven. Duitsland is een grote draaischijf in de distributie van varkensvlees. Maar daar zitten ze nu met de Afrikaanse varkenspest waardoor China geen vlees meer wil afnemen van Duitsland. Maar wij hangen daar ook van af. En vorig jaar ging het ook al slecht, want toen zat de Afrikaanse varkenspest bij ons. Wij zijn ondertussen vrij van de varkenspest, maar nu het in Duitsland zit, wil China nog steeds geen vlees afnemen, ook niet rechtstreeks van bij ons. Dus ja. We hebben te veel varkens per inwoner. We kunnen 200% van de Belgische bevolking eten geven met de varkens die we hebben. Dus we hangen in ieder geval af van export. China. Maar ook Rusland.
Tot vier jaar geleden. Er werd altijd gesproken over de boycot van conferenceperen, maar ook voor Europees varkensvlees sloten ze hun grenzen. Dus Rusland is ook gedaan.’
L ‘Misschien een rare vraag, misschien ook wat paradoxaal om ze vanuit een luchtballon te stellen, maar Wim Cuyvers heeft het in KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Wat waren de “achterkantplekken” van het dorp? Had zo’n dorp dat eigenlijk?’
S ‘Ja, toch wel. Ik denk dat we daar vooral zaten. Bij gebrek aan een plein, zaten we vaak op de

begraafplaats, bijvoorbeeld.
Ik heb het niet kunnen tonen, maar in het begin van die straat is er wel een cultuurcentrum en een speelplein gekomen. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
Dat is ook een plek waar we elkaar vaak zagen. En waar we veel gefuifd hebben. We kenden de conciërge van dat cultuurcentrum en die man gaf ons gewoon de sleutel.
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
Dat was allemaal geen probleem, dat kon allemaal.
We hadden een groep vrienden. De Bende van B. noemden we onszelf; we hadden allemaal een beetje dezelfde leeftijd. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH HHHHHHH Ik zie daar nu eigenlijk bijna niemand meer van. Na de middelbare school ging ik naar de universiteit en ik ben niet meer teruggekeerd. Maar ik denk dat veel van die mensen elkaar wel nog zien.
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
Ik heb mij laten vertellen – ik heb het zelf nooit meegemaakt – dat er vroeger tussen de tien en twintig cafés waren in B. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH maar nu is er geen enkel meer. Er is geen bakker meer en nog één klein supermarktje. Er is nog een slager. Maar het is veel minder geworden. Dat is natuurlijk heel jammer naar de leefbaarheid van het dorp toe. Mijn zoon verbleef hier een tijdje terug bij zijn grootouders om te studeren. En hij zei letterlijk: “wat een KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH -hol is dat daar.”
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
Dat die school nu sluit, is opnieuw zoiets. Ook dat was een plek van samenkomen.’
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

S ‘Vroeger was het gebied tussen de straat van mijn ouders, het dorp en de wijk een wei. Maar nu is dat hele binnengebied volgebouwd met villa’s. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Met villa’s.’

L ‘Dus de straten met klinkers zijn er redelijk recent bijgekomen?’

S ‘Ja. Nu ja, recent. Het is toch al een jaar of dertig. Maar het is op zich wel goed omdat je de verbinding hebt met KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH daar achteraan. Het is in die zin echt een nieuw stuk van het dorp. Maar ik vraag mij af of ze dat vandaag nog zouden doen. Het dorp groeit vandaag amper of niet qua bevolking.’

‘Gordel aan? Hoe ze alles aan het volbouwen zijn: het is een ramp. Overal. Betonstop! Het is triestig. Een en al lintbebouwing. Elk perceel waar eventueel nog een huis op kan, wordt nog snel ingepalmd, voor ze zeggen dat het enkel nog mag in de dorpskern. Het is triestig.’

‘Allemaal nieuw, hier. Dat is een vroegere fabrieks-site die ze vol zetten met appartementen. De suiker-fabriek. Ongeveer de helft van het dorp moet daar gewerkt hebben. Het dorp was de suikerfabriek. Kijk, op dat bord staat een 3D-tekening van hoe het wordt. Ik weet niet eens of hier genoeg volk woont om al die nieuwbouw te vullen.’

Een man speelt poker op zijn gsm; aan zijn voeten ligt een dicht-geklapte elektrische step.

‘Lena heeft gezegd dat het niet waar is, van die bal bij de buren. Dat je vanaf nu zogezegd je bal mag gaan halen als hij over de muur bij de buren

vliegt. Lena zegt dat dat niet waar is. Als je simpelweg een bord-je “PRIVAAT” zet, dan mag het al niet. Veel ruzie gaat ervan komen.’

‘Het wordt onbetaalbaar om hier te wonen. Dicht bij
de stad, maar toch tussen het groen, wie wil dat nu niet?
Ik hoorde over een huis in het dorp hiernaast, nieuwbouw,
geen mis huis, maar ook niet om steil van achterover
te slaan. 790.000 euro! Ah shit, ik rij verkeerd.
Ik zou het liefst hier in de streek kunnen blijven.
En nog het liefst van al terug in mijn geboortedorp.

Ik heb twee jaar in H. gewoond, maar je bent alles kwijt
dan. De mensen, het landelijke…
Mooie basiliek, wel. Je denkt: “goede tussenoplossing”,
maar eigenlijk heb je er niets aan.
[kasseien]
Dit is een sluipweg; het is hier voor het ogenblik heel druk
doordat de chaussee opengebroken is.’

‘Nu rijden we *de broeken* in. Dat zijn de laaggelegen velden
die onderlopen in de winter. De banen ook. Alles staat dan
blank. Het is heel mooi wanneer de velden onder water
staan en de baan nog net berijdbaar is. Hoeveel vogels er
dan zitten, niet te geloven. Er komen dan veel spotters deze
kant uit. Ook uit Frankrijk.
[…]
Nu is het een rustig baantje, maar als je op zaterdag of
zondag komt, ziet het zwart van de fietsers. Ze kunnen van
hoeve-ijs naar hoeve-ijs fietsen.
[…]
We zullen die tractor maar voorrang geven.
Straks komen we uit aan *de bak*.
[ze zwaait]
Ha boertje.’

‘Nu nemen we weer een sluipweg. Een klein stukje. Weer parallel met een grote baan.

Er zal niemand bezig zijn. Het is een werf waar ze alleen in het weekend werken.

[hij gaat aan de kant voor een oranje vrachtwagen van de gemeente die uit de tegenovergestelde richting komt]

[hij vertrekt terug]
[in het spoor van de vrachtwagen ligt de baan vol zwarte grond]

Ja, die sluipwegen… Na een tijdje ken je je weg wel.
[aan de rechterkant van de weg zien we een strook gras, een gracht, een wei met koeien, nog een gracht, een hoogspanningslijn, de viervaksbaan, acht goederensporen en de schouwen van de staalfabriek]

Dat is het voordeel van een oude architect geworden te zijn: ik werk alleen nog in een paar gemeentes. Als het te ver is, neem ik het werk niet meer aan.’

‘Lukt dat daar aan jouw kant? Ja? Ik zie niets met die geparkeerde auto’s.’

‘Dit is de laatste werf voor vandaag.
[hij rijdt langs de bosrand (aan de linkerkant), een boerderij en een hoge haag (aan de rechterkant)]

Ongelofelijk waar zij wonen. Ik was hier vorige week ook en ik zag daar aan de bosrand [hij wijst] een ree grazen. Op nog geen twintig meter van mij.
[hij parkeert de wagen met twee wielen in de graskant]

De waterleiding komt niet eens tot hier. We hebben drie regenwaterputten van 10.000 liter gestoken.
[…]

Hier woont een voormalige bloemist.’
[hij rijdt langs de bosrand (aan de rechterkant) en enkele ver uit elkaar gelegen huizen (aan de linkerkant)]

S ‘Er zijn hier heel weinig buurtwegen omdat dit gebied ooit *geruilverkaveld* is. Lang geleden. In deze streek had je een van de eerste voorbeelden van dat systeem, maar dat betekende helaas ook dat er weinig rekening gehouden werd met het landschap. Globaal gezien merk je dat er weinig hagen en houtkanten zijn. Nu en dan een bosje, maar vooral heel erg grote velden. Dat valt me toch op.’

L ‘Een ruilverkaveling is het systeem waarbij een boer vooral rond het eigen erf grond toegewezen krijgt?’

S ‘Ja. Hij krijgt binnen het systeem van de ruilverkaveling percelen uitgeruild om KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Dat gebeurt nog altijd, maar vandaag met veel meer aandacht voor het landschap. Vroeger was dat puur in functie van de landbouwers en werd er veel vegetatie weggenomen, maar ook buurtwegen verdwenen.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

[hij zwaait]
‘Ik ken hem van het café.
The Bolero is de laatste maanden wat veranderd, maar tot voor kort waren de enige mensen die daar binnenkwamen, mensen die we kennen. Dat is nu een beetje aan het veranderen. Maar er zijn wel sympathieke bij, bij die nieuwe. Mijn eerste keer was ook speciaal, maar mijn pa

ging daar dus dat hielp. Ik heb een tournée générale gegeven. Ik ben die eerste keer zat, maar zo zat naar huis gegaan. En vanaf dan, ja, je betaalt een pint aan zes à zeven man. Er komen dan nieuwe mensen bijzitten die er ook een geven en dan zeggen ze “ah maar die is er ook bij” en je bent vertrokken.’

‘Het is zoals mijn pa. Hij was huisarts. ’s Morgens maakte hij ook een lijstje. Anders kan je blijven rondrijden. Mijn ma zat aan de telefoon voor als er nog een vraag voor een huisbezoek binnenkwam.

Ze belde dat dan door naar het tankstation of een café dat op zijn route lag. Bij het tankstation hadden ze een vlagje dat ze de lucht instaken als

hij moest stoppen. Zo had hij drie of vier posten waar hij te bereiken was.
[hij stopt]

Lukt het van rechts? Er zit een vuile knik in de baan.

Hier heb ik mijn kettingzaag gekocht.

Kijk, ze gaan hier nog een huisje zetten.
[…]

Weet je hoe zo’n brug gemaakt wordt? Dat is ongelofelijk. Het is een legerbrug. Ze monteren ze op één oever en schuiven ze in één stuk over de rivier. Aan het uiteinde zetten ze er een paar soldaten op om de brug in evenwicht te houden. Zoek het maar eens op: baileybrug.’

‘Hier heb ik mijn gps niet meer nodig. Van zodra ik uit de wijken ben weet ik waarlangs ik moet doorsteken. Dat is ook wel het leuke, een zekere vrijheid die ik heb. Ik heb natuurlijk geen vaste ronde zoals een dokter. Het is op afspraak, elke dag anders. Meestal gaat het bij huisbezoeken om een nest. Of een braker of een *manker*.’

‘Kijk daar! Al de bergen! De Katsberg, de Rodeberg, alle bergen die je daar in de schemer ziet. Mooi, hé? Zie je wel dat het goed is om hier te wonen. Als het open weer is, zie je ze beter. Daar voor ons ligt er nog een. Maar vraag mij niet welke dewelke is. Je zou denken dat het hier plat is, maar het gaat stevig omhoog.

Ah, een pijltje naar een panorama. Wil je het eens zien?

Ik ben hier nog nooit gestopt in al die tijd. Er is zelfs een oriëntatietafel. Straks weet ik nog wat welke berg is.

Dat huis daar beneden is ook een klant van mij. Ah, hier is de oriëntatietafel, naast de urnen [ze lacht]. Nu gaan we het weten. De Kemmelberg, de meest linkse daar. Dan liggen er twee min of meer tegen elkaar, de Scherpenberg en de Rodeberg. Die Rode is nog een redelijk grote. En dan

hier de Zwarte, dat is die langgerekte. Wacht, hé. Kemmelberg, Scherpenberg, Rodeberg en Zwarteberg. Er ligt daar nog een. Dat is de Katsberg. Die ligt al in Frankrijk. Daar ligt dan onze kerktoren. Het is wel wat mistig. De Kasselberg. Ga ik dat nu onthouden? De Kemmelberg, dan heb je de Zwarteberg en de Rodeberg. Nee, ik ben al verkeerd. Die grote is de Katsberg.

Die mensen daar hebben een paar pony's en katten.

[…]

Oei, ik ben te ver gereden, ik ben er voorbij. `Over honderd meter links afslaan en daarna links afslaan.` Ik ga mij wat verderop draaien en ik keer terug.

[…]

Dat is onze bakker. En hier moeten we zijn. Het is voor een `bestemming bereikt` jack russell.

[een deurbel]

Staat te koop. We kijken heel graag naar *Huizenjagers*. Als je daarnaar kijkt, dan zie je welke mogelijkheden sommige huizen hebben, dat is ongelofelijk om te zien. Dit hier nu ook. Daar is toch veel mee te doen? Het is een speciaal huis, hé? Het heeft iets.

[geblaf van een jack russell]

Ik ga haar eens bellen.

[…]

Ze neemt niet op. Voicemail. Verdorie.'

‘Ik rij even hierlangs. Mijn grasmachine is binnen voor herstelling. Ik ga eens kijken of ze al klaar is. […]

Ze is nog niet klaar. Maar ik heb hem gezegd dat hij ze binnen moet zetten. Ze gaat roesten.’

‘Nu rijden we op het einde van de weg links afslaan de berg op. Hij heeft je er vast al het een en ander over verteld. Hij is misschien wel beter om eens naast te zitten. Hij zegt dan wel dat hij maar een halve pure is, maar ik ben een echte inwijkeling. Ik heb hier mijn stage gedaan en ben hem dan tegen het lijf gelopen. Volg de weg voor anderhalve kilometer en dan sla rechts af. Ja, hoe

gaan die dingen? Het is allemaal een beetje vanzelf gegaan. Ik amuseer mij hier goed. Nu moeten we ongeveer op het hoogste punt zijn. Dit is stilaan de kant van de *fietjefakkers*. Allemaal heel kleine huisjes.

[…]

Die woont hier midden in het veld. Sommige huizen hier, zeg. Sla links af.’

52

‘Modern met zadeldak. Blokje. Fermette. Recht tegenover de tractorwinkel. Een jaar geleden keek je hier de velden in.’

53

‘Het waterproductiecentrum. *De bak*. Je kan er helemaal rondwandelen. Een achthoekige wandeling. Het is drinkwater.

Je ziet veel Fransen lopen met van die kanonnen van lenzen. Om vogels te spotten.

Geen idee waarom het een achthoek is. Ik weet nog goed dat we op de terugweg waren van New York, we uit het raam keken en *de bak* zagen.

Dat is zo atypisch in het landschap dat je dat van heel hoog ziet.

[…]

Nu rijden we naar de boer. Het is daar waar die vlaggen staan. Hij heeft ook hoeve-ijs. Hij kon niet achterblijven. We kunnen hem eens vragen hoeveel water er in het spaarbekken zit. Hij zal dat wel weten. Het ligt praktisch in

zijn achtertuin. Hij heeft een soort kinderboerderij. En [ze wijst] blijkbaar ook een springkasteel. Opletten dat ik er niet tegenaan rij.

[het portier gaat open]

[blaffende honden]

Normaal zitten ze daar in dat hok. Meestal toch. Het is het makkelijkst om ze naar de kofferbak te brengen.

Het is een nest van zeven Duitse herders. Ze krijgen allemaal een vaccin en een chip. Ik mag niet vergeten te noteren welke chip bij een reu hoort en welke bij een teef.’

‘Zeg, meneer, mag ik eens vragen wat u komt doen?’

‘Ik ben mee op ronde met de veearts en maak er een documentaire over.’

‘Ah, op die manier. Sorry. Ik dacht al. Er staat hier een vent op mijn hof foto’s te maken en ik weet van niets. En ik ken u niet, hé.’
‘Ja natuurlijk, ik zou het ook komen vragen.’
‘Met de veearts. Dat is geen probleem, hé. Ik ga u niet verder storen.’

‘Het is een Duitser die *de bak* hier komen bouwen is. Hij is hier daarna gebleven. Wolfgang.’
‘Aan deze kant het vaccin en dan eens draaien, ja, en hier de chip. Eens voelen. Ja, dat is een reu. Het is nog moeilijk te voelen. Wanneer zijn ze geboren?’
‘Ik weet het niet vanbuiten. Ik moet eens kijken, ik heb een foto gemaakt met mijn gsm.’
‘Druk weekend geweest met de ijsjes?’
‘Ja, we mogen niet klagen. Mooi weer, hé.’
‘Het is snel geweten, hé. Deze is ook in orde, die mag terug naar de stal.’
‘Ze zijn al allemaal verkocht. Probleemloos.’
‘Ja, ja, het gaat snel de laatste tijd. Je kunt al makkelijker een paard kopen dan een hond.’

Twee liter verse melk

‘Hier zit ook nog een pap-eter.
[de bestelwagen rijdt het boerenerf op]
[hij stapt uit]
[de motor draait]
[hij gaat binnen]
[…]
[hij komt lachend buiten]

De Sproeier noemen ze hem. Hij gaat bij de boeren op het land gaan sproeien. Er zijn veel boeren die daar de tijd niet meer voor hebben. En vooral, dat moet op het juiste moment gebeuren. Als dat op het juiste moment niet lukt, is het verloren moeite. Ik heb daar zelf ook geen tijd voor. Vroeger deed ik dat wel, in mijn jonge jaren. Toen ging ik nog wel eens ’s nachts op het land gaan rijden. Maar nu kan ik dat niet meer. Ja, ik heb dat nog gedaan, ’s morgens om 6 uur opstaan, eerst mijn werk doen thuis op het erf, dan op melkronde en ’s avonds thuiskomen en nog gaan ploegen tot ik niet meer uit mijn ogen zag. Ik ben eens naar huis gekomen en ik zag de baan niet meer. Ik was zo moe, dat ik met mijn ogen open zat en niet meer kon zien wat ik deed. Ja, ja. Je zou verongelukken. Ik ben dikwijls tegengekomen dat ik in mijn tractor zat op het veld, tussendoor een beetje indommelde en dan bijna met mijn neus de gracht in dook.’

‘Ik ben daar principieel in. Ik zet wel nieuwe huizen, maar alleen waar er al een stond. Nooit in een verkaveling. Als ik niet zo principieel was geweest, dan reed ik nu niet met een Caddy, maar met een Alfa of een BMW.
[…]
Hier woont de schapenboer.
[…]
Kom, we zijn weer weg.
Ik schrijf op wat ik gezien heb en wat anders moet of wat aangepakt moet worden en dan bezorg ik hun dat. Hier moet bijvoorbeeld dringend een trekker in om de spatkrachten op te vangen en hij moet zijn onderdak vastleggen of het waait kapot met dit weer.’

‘We rijden nu langs hier, rechts, maar moesten we links afslaan, dan weet je niet wat je ziet [hij slaat rechts af]. De ene werf na de andere. En de gemeente vindt dat allemaal maar goed. Ze hebben vroeger een algemeen plan van aanleg opgesteld en heel veel reservegebieden ingekleurd en nu laten ze die volbouwen.
Zonde. Doodzonde.
Tegelijkertijd kiest diezelfde gemeente ervoor om in het dorp waar ik woon alle woonreservegebieden te schrappen. Dat is dan weer heel goed. En gedurfd.
Velen zullen de waarde van hun investering zien kelderen. Planschade.’

49

50

60

62

61

63

61

75

62

76

‘De ambulance is eens moeten komen. De chauffeur reed te snel over een drempel aan het kerkhof. Dat was op de 54. Een oude vrouw viel. Weer vertraging.’

‘Over honderd meter is de bestemming aan uw rechterkant. Ah, de deur gaat al open! Bestemming bereikt.’

‘Welke kat eerst? Mientje of Messi?’
‘Ik ga eerst Mientje pakken. Messi zit daar achteraan in het tuinhuis. Hopelijk toch.’

[de televisie aan de keukenmuur toont vier live camerabeelden: de oprit, de voordeur, de tuin en het tuinhuis]
‘Ga jij ze blijven vasthouden? Dat zal het makkelijkst zijn zeker?
[…]
Zo, die heeft alles gehad. Ga Messi maar halen.
[het beeld in de linkerbenedenhoek toont hoe de man de ommuurde tuin inloopt]
[het beeld rechtsonder toont hoe hij de deur van het tuinhuis opent en Messi eruit haalt, de deur blijft openstaan]
[het beeld in de linkerbenedenhoek toont hoe de man met Messi in zijn armen door de tuin loopt in de richting van het huis]
Kijk, zo komt het toch nog snel in orde. Ik ging juist vertrekken toen jij belde, dus ik heb alles omgedraaid. Je bent dan ook op je gemak.
Ik ga de boekjes invullen en ik stuur de rekening door. Je kan het dan overschrijven. Heb jij al een boekje van Messi?’
[de kat miauwt]
‘Van Messi? Nee, nog niet.’
‘Ik zal er eentje maken en steek het dan wel eens binnen. Voilà.’
‘Bedankt, hé.’
‘Ik ga mijn handen eens wassen en ik ben dan weer weg. Dag, hé.’
‘Ja.’
‘De groetjes, hé.’

‘Zo, die zijn gevaccineerd. De kattenziekte en de rechts afslaan niesziekte. Er lopen tamelijk veel zwerfkatten rond, vandaar. Heel bezorgde mensen. Links afslaan, daarna na één kilometer links afslaan.

Hun katten zijn hun kinderen. Toen hun vorige kat stierf… Dat was een grote ramp.

Links afslaan en daarna na driehonderd-vijftig meter rechts afslaan.

Ik gebruik nog even de gps om hier terug uit te raken, maar daarna heb ik hem niet meer nodig en zet ik hem af. Rechts afslaan.’

<u>Twaalf Activia's, twee halve liters volle melk</u>

'Hier is het altijd hetzelfde. Ze zijn waarschijnlijk toch niet thuis. Het is samen 9,75 euro. In de veranda staat een mandje op tafel met 10 euro in, altijd.'

[de vrouw die twaalf Activia's en twee halve liters volle melk koopt is toch thuis]

'Doe de deur maar dicht achter u, het is winterweer!'

66

Eén halve liter volle melk en één liter volle melk
[het portier gaat open]
[voetstappen op kiezels]
[de schuifdeur gaat open]
[een meisje op de fiets passeert in tegenovergestelde richting en moet stoppen in de berm]
[tegenwind]
[ze draagt een lichtroze trui]

‘Dat is gevaarlijk. Ze zouden zo onder een vrachtwagen kunnen waaien. Er is eigenlijk geen fietspad en er wordt snel gereden. Je mag hier nochtans maar vijftig. Maar ja… Het is een rechte baan, hé.

[het portier gaat open]
[het portier sluit]
[…]
[het portier gaat open]
[het portier sluit]

Dat was een rit voor niets, dat gebeurt. Het is dikwijls zo dat de mensen iets aan de deur zetten als ze willen dat ik stop. Dat maakt het wat makkelijker: als ik niets zie staan, rij ik voorbij.’

79

67

81

‘Over één komma zeven kilometer op de rotonde neem de eerste afslag.
Deze mensen schilderen om de twee jaar hun huis. Altijd in felle kleuren. Elke keer anders.
Aan de linkerkant: ons beroemde kasteel. Ze zijn er al jaren over bezig. Ze willen het renoveren, maar dan mag het niet, of er is niet genoeg geld. Het is altijd iets.
Neem op de rotonde de eerste afslag.
In B. heb ik ook veel robots rondrijden. Niet echt in de kern, maar vooral in de rand, in E. en U.
Over zeshonderd meter links afslaan.
Links afslaan. Hier op de hoek is ooit die agente neergeschoten. Over driehonderd meter links afslaan en vervolgens rechts afslaan. Tijdens een achtervolging. Ze hebben ze kunnen onderscheppen, maar die bandieten zijn beginnen te schieten met kalasjnikovs. Links afslaan. Rechts afslaan. Daar.
De maïs is kapot door de wateroverlast van de voorbije weken. De velden staan nog altijd vol water. Het regent de laatste weken niet zoveel meer, maar alles zit vol, vol, vol. De grond kan het niet meer aan. Vorige week woensdag was het weer zover. Hier is geen druppel gevallen en enkele kilometers verderop in M. stond alles een meter onder water.
Over vijfhonderd meter op de rotonde sla rechts af.
Over driehonderd meter op de rotonde sla rechts af.
Op de rotonde sla rechts af.
Over één kilometer op de rotonde ga rechtdoor.’

Drie flessen plat water, drie flessen bruisend water, zes potjes chocomousse, twee flans (vanille) en vier flessen van een liter halfvolle melk

‘Het valt al bij al nog mee met het weer. Ik had het slechter verwacht.

Ja, hier staat een bak cola op de hekstijl.’

Twee flessen karnemelkpap en één fles karnemelk

[de bestelwagen rijdt een lange oprit van een boerenerf op]

[hij wijst]

‘Dat zijn hier stokoude mensen.

[hij wijst naar een kleine Mariagrot uit beton tussen het huis en de stallen]

Daar [hij wijst opnieuw]: ze hebben hun eigen grot. Maria! Die moeten niet ver gaan om te lezen.

[het portier gaat open]

[de schuifdeur gaat open]

[in de verte] Bedankt, hé!

[de schuifdeur gaat dicht]

[het portier gaat dicht]

Nog iemand die tevreden is.

Die oude mensen rekenen daarop. Eens een kort praatje slaan.’

‘Deze molen is tijdens een storm eens omgewaaid. Helemaal opnieuw opgebouwd, voor de tweede keer. Hij was volledig gerestaureerd, op de centrale as na. Hij is toen omgewaaid en heeft er dan vijf jaar gelegen. Ze waren aan het malen op het moment dat de storm opstak. De zeilen hingen eraan.
[…]

Het maïsdoolhoof. Dat is er nog maar net. Naar het schijnt moet je anderhalf uur rekenen om er opnieuw uit te raken. Het is een beetje te goed gelukt [ze lacht].’

[claxon]

‘Hier *tuut* ik altijd eens. Een vriendin van mij woont hier en ligt in de zetel na een operatie aan haar been. Het sleept al jaren aan. Ze is ooit omvergelopen in een sporthal.’

De bus rijdt langs een maïsveld en een Mariagrot op een bunker. Een wagen claxonneert.

‘Hier heb ik ooit mijn remmen moeten dichtslaan. Een paard. Het stak plots over. Losgebroken. Het kwam uit die dreef.
[…]
Nog een nieuwbouw. En daar nog een. Tja, als ze het toelaten, kan ik de mensen ook geen ongelijk geven. Als er naast je huis nog plaats is waar je zoon of dochter kan bouwen… Zo werkt dat, hé. Dan krijg je overal van die dozen.’

‘Over een `ga rechtdoor` rotbaan gesproken. Ik rij dagelijks langs hier, als ik mijn dochter `volg de weg voor twee komma vijf kilometer en dan sla rechts af` naar school breng. Zie je dat? De wagens moeten aan deze kant parkeren. Het is te smal om elkaar te passeren. Dus je moet de hele tijd kijken of er iemand van de ander kant komt. Dan de afweging maken: doe ik het? Of wacht ik? Ik kan erdoor zijn op dertig seconden, maar het kan ook een kwartier duren. Zoals nu. Probeer ik het of niet? De gemeente gaat het aanpakken. Het zal geen verbetering zijn voor de mensen die hier wonen. De parkeerplaatsen langs de baan verdwijnen en ze zouden een stuk land gekocht hebben verderop waar ze een parking gaan aanleggen. Maar mogen de mensen die hier wonen dan niet meer voor hun deur staan? Voor mij zal het een verbetering zijn. Maar er zal ook veel sneller gereden worden.
[…]
Ik hou er nu rekening mee dat het lang kan duren. Op zich kan dat geen kwaad; ik vertrek op tijd.
Nu rijden we eerst naar die twee katten. Gewoon een vaccin. Er is daar een zwerfkat beland en die mensen hebben ze in huis genomen, dus ze moeten gevaccineerd worden.

De postbode.
Dit is de betere kant van de mindere kant van het dorp.
Is het goed als ik even stop?’

‘Ze doet rommelmarkten en ik heb mijn boekenkast geleegd. Neem jij ook een doos uit de koffer?
[…]
Ben jij boekachtig? Anders kijk je maar eens, hé? Het zijn vooral leesboeken. Twee fotoboeken.[1] Moet je ze niet hebben?
Hier, hou ze maar.’

[…]
‘Mag ik die dozen afgeven met die boeken? Het is een beetje vanalles.’
‘Zeker!’
‘Het is hier dat onze schildpadden overwinteren. Ze heeft wat terrariums voor haar slangen, dus ze zitten hier goed.’

‘Wil je geen koffie?’
‘Nee, nee, we moeten onze ronde verderzetten. Hij volgt mij voor een project over dorpen, dus ik mag eigenlijk niet van mijn ronde afwijken [ze lacht]. Maar het zal er wel eens van komen.’

1
Groene Ambachten. Ontmoetingen met buitenmensen van Piet Steltman en Jan van de Kam, uitgegeven door Het Spectrum in 1980: ‘Een kennismaking met achttien beroepen die vanouds in de vrije natuur worden uitgeoefend. In dit boek gaat u op pad met de boswachter, ziet u de rietsnijder aan het werk, beleeft u een dag uit het leven van de molenaar, en nog veel meer. Circa vijfhonderd schitterende kleurenfoto’s van Jan van de Kam geven een ongeëvenaarde, intieme kijk op het landschap van de Lage Landen, zoals dat beleefd wordt door de mensen die er hun werk in vinden. Een weergaloze documentaire van een manier van leven en werken die deels aan het verdwijnen, deels nog springlevend is. Een heerlijk boek voor iedereen die van het buitenleven houdt.’

Avonturen op het land van Ed van der Elsken, uitgegeven door Unieboek bv/Van Holkema en Warendorf in 1980: ‘Tien jaar geleden verliet ik de stad. Nooit een seconde spijt gehad.’ Onder de luchtfoto’s op pagina’s 4 en 5 staat: ‘Dit is mijn stekkie, mijn territorium, de polder “De Zeevang”. Grasland voor veeteelt, sloten, een meertje, de zee, de lucht. Die rechthoekige akkers hebben namen: Het Paappie, De Arme Kinderen, Het Kampie, Het Palland, Het Smal. Mijn stukje land dat je op de rechterfoto ziet, het is dat langwerpige stuk met rechts bomen en een wit huisje met pannendak, heet van oudsher Het Land van Rijke Appie. Het meertje, boven mijn huis heet de Grote Braak, even meer naar het noorden liggen de Moordenaars Braak en Haantjes Braak. De sloten tussen de akkers hebben namen als De Bulen Sloot, De Knie, De Kerke Sloot, De Sloot van Aagt Hop. Wat ik vanuit mijn huis tot aan de horizon kan zien, daarover is dit boek gemaakt. Een straal van tien kilometer ongeveer.’

L ‘Wat zou je graag zien veranderen aan je dorp?’
S ‘Goh, ik hoop niet per se dat het verandert. Alhoewel, ja, het mag misschien terug wat levendiger worden. Als ik bijvoorbeeld hoor dat daar geen café meer is KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH dat vind ik erg jammer. Er is gelukkig de voetbal en de cafetaria die die rol nu overnemen, maar het is niet hetzelfde. Het

voetbalplein ligt aan de rand, de cafés lagen in de kern. Het belang van zo’n plaatsen is groot, mensen kunnen er babbelen, samenkomen, voor een stuk zelfs opvang vinden voor problemen. Er valt toch veel weg de laatste jaren. Maar dat verhaal is natuurlijk niet nieuw, het is een verhaal dat zich herhaalt.
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

Mijn geboortedorp is in zekere zin het meest mainstream Vlaamse dorp dat je je kan voorstellen. Het is lintbebouwing. Het is eigenlijk niet bijzonder. Vanuit de lucht vind ik het best mooi. Ik had het me meer uitgerafeld voorgesteld, maar van hieruit is het toch nog altijd een hoofddorp. Eerder een soort uitgezakte pudding met een kern dan een uitgerafelde koord.

Maar als je erdoor rijdt, dan is het niet mooi. De kwaliteit van het landschap is daar niet zichtbaar, maar dat zie je in de dorpen waar we ondertussen overvliegen wel gebeuren. Er is meer ruimte in deze dorpen, kijk [ze wijst]. Het landschap heeft zijn plaats en de kwaliteit ervan wordt uitgespeeld. Daardoor zie je dat je hier B&B’s krijgt, dat cafés blijven bestaan en dat

soort dingen. Ook vanuit de provincie wordt daarop ingezet. Ik kan me vergissen, maar ik denk niet dat er bij ons ooit al een echte dorpskernhernieuwing is geweest.'

L 'Terwijl je het zegt, vliegen we over een dorp waar een graafkraan naast een net aangelegd dorpsplein staat.'

S 'Ja, hier is moeite gedaan om de publieke ruimte in te richten. Zo zie je dat de woonkwaliteit een stuk omhoog gaat en het toch niet zo ondenkbaar meer is dat er in zo'n dorp eens een winkeltje komt. Maar bij ons ligt dat moeilijker, net omdat die factor landschap veel minder aan bod komt. En de steenweg die pal door het dorp loopt, natuurlijk, ook dat schrikt af. Toch zie je dat hier ook nog gebouwd wordt. Maar eerder dan dat je appartementen ziet verschijnen in de kern, zie je dat vrije percelen worden ingepalmd.

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

Het zijn vaak rode restjes in het gewestplan. Het is nog eigendom van iemand en die denkt: "Ik ga nog snel bouwen." [ze wijst] Kijk daar nu eens: je moet eens zien wat er nog kan in Vlaanderen! Dat lijkt me heel recent gebouwd. Aan deze kant van de weg stond niets van bebouwing, maar nu bouwt er toch nog iemand, en schrik maar niet als hier binnenkort nog enkele huizen naast staan. Meestal is dat omdat die strook in het gewestplan nog voorzien is voor bebouwing. Dan spreekt men van betonstop en dan zie je zoiets. Hallucinant.'

Ze kijkt naar de man
die wacht op de bus
aan de overkant van
de straat. De vrouw
met de blauwe jas en
de plastic zak stapt uit.
De man kijkt haar aan.
In de berm torenen
witte pluimen boven
dichte bossen van
hartvormige bladeren
uit. Wanneer de bus
de dorpskom verlaat,
vervagen ze tot een
minutenlange, mono-
toon donkergroene
streep.

‘We hebben veel frituren. Rechts afslaan daarna na tweehonderdvijftig meter links afslaan. We hebben zelfs een frietchinees. Hij rechts afslaan verkoopt zowel chinees als frieten. Maar het is een Chinees, hé. Links afslaan. Links afslaan daarna na tweehonderdvijftig meter rechts aanhouden. Links afslaan. Rechts aanhouden daarna na honderdvijftig meter links

afslaan. Dat zijn hier allemaal van dit soort baantjes. Deze morgen belde er iemand rechts aanhouden van de Zwaluwstraat. Maar dan moet ik beginnen te denken: “Hoe raak ik daar nu weer?” Links afslaan daarna aan het einde van de weg links afslaan. Dan gebruik ik toch maar de gps. Zeker in de wijken. Meestal heb ik hem niet links afslaan nodig.’

’T LAND IS ’T LAND NIET
CAFÉ THE BOLERO
Sofie Verraest

Wapwapwap, van de paalkes waar ze langs vlamt. Want ze vlamt.

Ze vlamt omdat ’t naar beneden is, wapwap, weiland links, weiland rechts, heuvel op, heuvel af. Zij met haar stadskop en de Brompton die – asfalt naar onverhard – begint te steigeren onder haar handen, dikke stenen overal, die gelijk dode padden tussen de aarde liggen, stof rondomrond. Zot.

Dan: *Mojito 6 euro, Mojito alcoholvrij 5 euro, Mojito fraise 6 euro*, en zij: ferm dorst.

Zo komt ze er terecht. Per toeval op de terugweg van ’t zwembad waar ze nu voor ’t eerst geweest is, de daver in haar knieën, een waar ze niet direct van af geraakt: daver van ’t nieuw leven. Twijfel in de rapte, maar op ’t laatste moment toch remmen toe.

Niet dat ze dat drinkt, mojito.

Maar ’t is toch een proper bordje.

’t Is toch een exotisch drankske.

’t Geeft toch de indruk—

Misschien zijt ge hier als buitenstaander toch welkom.

Los van hoe bruin en kroegachtig?

*

Op een hoogte in een hoekske ligt het, weg van de dorpskom beneden. Waar een beetje verder de velden beginnen, op weg naar ’t volgende dorp al. Daar ligt het. Café The Bolero. In ’t Engels zo geschreven.

Al wie ze daarna leert kennen, zit er die eerste keer ook al, en ’t is zot: ze komen allemaal per twee in The Bolero. Twee Rogers zijn er. Twee Joes. Twee Alains. Twee Nicky’s en evenveel Thomassen. Dus hier komt ze terug, peist ze direct, en doet ’t ook. Komt terug en blijft terugkomen.

*

In ’t begin was dat voorzichtig een keer of twee per week, op den duur bijna iedere dag. Maar ’t was rap genoeg zomer en dan zat ze hier toch beter dan in de stad.

’t Was rap genoeg zomer en eerlijk gezegd – zelfs daarvóór.

’t Was daarvóór ook al geen sinecure om hier nog eens weg te geraken. Nog eens verder dan ’t zwembad of The Bolero. Aan berichten nochtans geen tekort. Lieve berichten, bezorgde berichten. Dan ’k-ben-niet-kwaad-máár-berichten. Dan stilte soms. Alles in de nasleep van.

Maar, maar, maar.

Maar als ge uit The Bolero komt en ge gaat langs ’t kerkhof en ’t containerpark en dan voorbij ’t eerste maïsveld – wel, er is daar nog een veld, van iets anders, iets groens, dat dicht tegen de grond groeit, en als ge dan links weg gaat, is er nog een, en daarachter is ’t weer maïs.

En ’t is daar schoon wandelen.

En voor ge dan aan de tennisterreinen komt, is er een groot park dat eigenlijk meer van een bos weg heeft, en bos zelf hebt ge ook, in stukskes, varens, mos, kloeke wortels boven de grond, en als ge ’t allemaal goed aanpakt, en ge vertrekt laat genoeg uit The Bolero, maar niet té laat, en er zijn genoeg wolken, maar niet te veel, en ge pakt de achterdeur in plaats van de voordeur – dan staat ge op drie minuten bij een zitbank waar ge boven de hockeyclub de wolken roze kunt zien zwellen.

Daar kunt ge efkes zitten.
Ge moogt treuren als ge wilt.

*

Helemaal beneden links kunt ge er dan ’t staartje van zien liggen en voorlopig is dat, wat Kim betreft, genoeg. Voorlopig ligt hij daar goed, de stad, kleintjes in de diepte. Zot eigenlijk, voor iemand die er zo lang gewoond heeft.

Wat niet wil zeggen dat ze er af en toe niet onderuit kan. Twee keer per week, dikwijls drie. Dan moet ze wel, voor ’t werk. Dan kruipt ze op de 47, die twintig minuten verder bijna passeert waar ze vroeger woonde. Ze kijkt niet te veel naar buiten. Nog eens tien minuten en Kim stapt af en geeft ateliers aan twaalf-plus alsof dat allemaal niet gedaan is, alsof dat allemaal geen vorig leven is, ’t leven met Tim.

Nee, dan liever in tegenovergestelde richting. Naar de academie. Trage regionale bus eens om ’t halfuur. Overstappen op een brug in de wind. Maar op de terugweg stopt hij aan The Bolero. Vraag het daar nog eens en ge zijt zelfs niet in ’t dorp.

Want The Bolero – dat hangt zo boven de deur – is ’t Diefhoeksken. En ’t Diefhoeksken is ’t dorp niet. ’t Diefhoeksken heeft zijn eigen gemeenschapscentrum en zijn eigen kerk en twee afzonderlijke bushaltes met enige tussenruimte. Kim was er de eerste keer in The Bolero al in geslaagd om dat ter sprake te brengen. Alain van ’t heemkundig genootschap kwam juist van de drukker met een lading *Dorp en dorpel*, trimestrieel uitgebracht door Alain zelf. Van ’t liedje dat toen is ingezet heeft ze sindsdien nog vele versies gehoord: *’t Diefhoeksken en die van ’t dorp. ’t Diefhoeksken en die van den dries. ’t Diefhoeksken en die van over ’t spoor.*

die van de cité
die van ’t stad
En dáár, in de stad, hebt ge bepaalde *buurten*.
Daar hebt ge *verkeer* en *Marokkanen*.
Ge vindt daar *nooit geen parking*.
Hier daarentegen zoudt ge nooit weg willen.
nee zijn nonkel
tegenover ’t schoolke vroeger
de nonkel van zijn vader
de moeite hier de zaterdagavond

Maar haast u weg als Alain er dan bij is. Dan kan hij ’t niet laten. Dan brengt Alain van ’t heemkundig genootschap historisch perspectief. Bijvoorbeeld wil hij dan weten waarom hier anders zoveel cafés bijeen zouden zijn, in zo’n klein dorp. Waarom The Bolero hier al zo lang is.

noemde hier vroeger zo niet

Dan brengt Alain duiding. Dat ’t hier altijd al een verlengstuk van de stad geweest is.

daar weer met zijn verlengstuk

Een soort voortuin. Dat ze hier honderd jaar geleden ook al kwamen, voor een beetje frisse lucht. Dat dat spoor hier toen ook al lag.

noemde dat hier ’t Stuk
voor ge aan den dries komt

Waar mensen werken, wil hij dan weten. Michel en Jack. Waar zij werken. Waar Roger zijn opnamestudio had vroeger. Waar Thomas naartoe rijdt als The Bolero sluit en *’t is de moment nog niet*.

in zijne vijver
Da’s een keer voorgevallen.
en gij Kim waar werkt gij
Ook waar.
Schuldig.

toen Bolle hier nog café hield
ne rare naam ’t Stuk
Maar ’t land is ’t land niet.
allez een roseetje
De stad is de stad niet.
ne Leffe als ge wilt Fonske
als ge niet wilt ook
Fonske is Fonske niet.

’t Is eigenlijk Fauzi, zijn ouders komen uit Tripoli, maar Wim heeft ADHD en dyslexie dus hij had rap genoeg beslist dat hij dat nooit ging kunnen onthouden. Nu zegt alleen zijn eigen vrouw nog Fauzi en – uit principe – grote Joe. Voor iedereen anders is ’t Fonske die hier een dik jaar geleden The Bolero heeft overgenomen. Hij was ’t moe in Kinshasa. Een heel ander soort werk daar. ’t Bedrijf van zijn schoonvader. Veel lastigaards. Hij wilde eigenlijk tuinen doen hier, maar hij mocht niet aan zijn opleiding beginnen en in de Lidl werkt ge niet lang.

’t Is Fonske die er hier van gemaakt heeft wat ’t nu is, mojito fraise en Leffe nulnul inbegrepen. Fonske met de pretoogskes, aan wie Roger nog heeft moeten leren hoe ge deftig tapt en waar het schuim vandaan komt. Maar die snel bijleert. En volgende week gaat Momo hem eens een dag meepakken om bij Josée de hagen te doen.

Ze zou ’t echt wel beter willen doen, op termijn. Op haar berichten antwoorden, of toch een deel. Eens meer op de 47 kruipen. Ook als ’t eens niet moet. Gewoon. Om af te spreken. Ze zou haar leven een beetje beter willen verdelen.
Topografisch is ’t niet moeilijk. ’t Is hoop en al misschien tweehonderd meter tot aan de 47. ’t Is echt wel tegen de stad waar ze woont.

Maar Kim is Kim niet.

*

En ze heeft haar rijhuis langs de beek nu. En ’t vijftigmeterbad van de gemeente. Bos en veld heeft ze nu, en café The Bolero, en Wim.

Wim was ’t die zei dat ze er anders maar bij moest komen zitten, die eerste keer in The Bolero, en die twee dagen later kwam helpen met een weigerachtige ketel, en twee dagen daarna nog eens, met ’t soort loodgieterskwestie in ’t kleinste kamerke waarvan ge echt wel – enfin. Test doorstaan: Wim is ’t die ze sindsdien bijna iedere dag heeft gezien.

Hij weet waar ge goedkoop aan verf geraakt, Wim, en, na zeven uur tijdens de week, aan sigaretten. Hij weet waar Fonske zijn droge worst koopt en waar Roger drinkt over de middag en als ze er ooit effectief een wil kopen, een brommer, moet ze ’t hem zeggen: dat gaat gemakkelijk driehonderd euro schelen.

Met Wim is ’t dus dat ze dikwijls samen toekomt in The Bolero, wat sowieso verdacht is, al helemaal als ge *zo’n schoon koppel zoudt zijn*, waarmee bedoeld wordt dat ze ongeveer dezelfde leeftijd hebben, en de enige reden waarom daar niet vaker hardop over gespeculeerd wordt, is dat Wim kan uitvliegen, zeker als hij een paar Duvelkes binnen heeft, dan wilt ge hem niet kwaad krijgen. Ze heeft ’t in alle eerlijkheid nog maar één keer zien gebeuren, en ’t was niet tegen haar, maar ze kon zich toch al iets voorstellen bij de verhalen die soms de ronde doen en waarvan Wim nooit zegt dat ze niet waar zijn, alleen dat hij hoopt dat ze hem *nooit zo moet zien*.

Wim is nog zo iemand die dikwijls in de stad moet zijn.

Ze hebben daar veel klanten, zegt hij.

Wim werkt voor een begrafenisondernemer.

Anyway.

*

’t Begint serieus te donkeren buiten en ’t is er ene van Roger.

nee tonic

Daar moet ge rap mee zijn.

tonic tonic please pardon

Ge moet hem eigenlijk de fles zien opendraaien.

Want als ge in The Bolero met rosé begint, staat er binnen de kortste keren een nieuwe voor uw neus. Dan is er vooraf geen vraag gesteld waarop ge zoudt kunnen antwoorden met: nee, merci. Of: iets fris.

Maar deze keer is ’t haar gelukt.

tonic voor mevrouw

slecht voor de gezondheid hé Kimmeke

nee da’s taurine

serieus donker buiten

of ge zit er middenin

goed voor mijn hyacinten

ne schimmel dit jaar

mijn zakken kapotgebeten

Alain heeft een nachtcamera in zijn tuin. Hij zet potjes met eten altijd. Hij is dan verwonderd dat ze zijn vuilzakken kapotbijten.

En ’t kan niet anders of ’t is een vos die Alain vanmorgen op camera had.

twee twee vossen

Twee vossen die met zijn kat uit ’t zelfde bakske zaten te eten.

koddig

Twee vossen en iets van een wezel of een marter, zegt

Alain, welk van de twee was niet duidelijk te zien.

En ’t kan niet anders of ’t filmke dat Roger nu toont op Facebook is ook van een vos.

De vos kruipt op de tram.

Hij gaat op zijn gemak tot van voren.

Hij kijkt een beetje rond.

Hij gaat op zijn gemak terug naar achteren.

Hij stapt af.

Er was een hele periode dat ge hem bijna nooit meer zag, zegt Roger. Ondertussen vindt ge hem weer overal op ’t platteland in Vlaanderen. Zodanig dus dat hij naar de stad begint te trekken en de tram pakt.

wasberen ook ’t schijnt

sluw hé ne vos

En ’t kan niet anders of heel dat gesprek speelt zich hier af, in café The Bolero, op ’t einde van de Reinaert de Vosstraat, en ’t kan ook niet anders of dat moet nu gebeuren, vandaag, nog geen uur nadat ze onderweg naar hier—

*

Wat dus iets is dat rouw met u doet. Ge ziet overal tekens. Alles is met mekaar verbonden, de wereld draait rond u. ’t Enige dat u te doen staat is goed opletten en traagskes de boel ontcijferen. Joan Didion heeft een boek geschreven over dat eerste jaar, *The Year of Magical Thinking*, ’k zal het u eens meegeven, zei Helena op wiens berichten ze nog altijd moet antwoorden. Dat het haar schuld niet is, zei ze ook. Dat hij dat alleen had beslist. Jaja.

Tekens, signalen, spoken: precies of ge wordt zot.

Alleen op zijn spook is ’t nog wachten, dat van Tim.

Dat hij eens verschijnt.

Tim, Tim.

Timmeke, gij lafaard.

Toont uw gezicht anders eens.

Pas toen ze de wet hebben veranderd en zijn beginnen te vaccineren.

Dan is de vos weer opgekomen in Vlaanderen.

Er was ineens beweging daarnet, in de struiken onderweg naar hier, ’t stuk langs de beek op ’t einde van de oude heirbaan. ’t Bleef daar maar bewegen, dus Kim bleef daar maar staan. Belachelijk lang heeft ze daar gestaan. Maar hij is er niet uitgekropen.

’t Is waar, ’t had een konijn kunnen zijn.

Een egel.

Een kat.

Had allemaal gekund.

Als ’t geen vos was geweest.

*

Zwart nu buiten en ’t is er ene van Wim.

zeg het eens

Duvelke

tango en een pintje

ne laatsten en dan voer ik u naar huis

Terugwandelen lukt maar zelden. ’t Is al een klein mirakel dat ze te voet tot hier is geraakt. Waar ’t meestal misloopt, is na de oude heirbaan, als ze dan weer op de steenweg komt. Daar komt ze dan iemand tegen die ook op weg is naar The Bolero en die dat, gelijk iedereen die meer dan twee huizen ver woont, gewoon met de auto doet. Dan stapt ze in en rijdt ze mee. Want wandelen doet ge hier strikt met een hond.

’t Is beginnen regenen en ’t is er ene van Joe.

welke Joe

Op dit uur is ’t normaal alleen de grote die overblijft.

kleine Joe

ola

waar gaan we dat schrijven

’t Is normaal ook alleen de grote die trakteert.

niet beginnen hé

als mijn glas uit is voer ik u

Buiten vergaart in de asbakken de regen.

De peuken beginnen te zwemmen.

*

En serieus, doet gij het eens, in zo’n zomer herbeginnen. De slechtste sinds de metingen. In ’t slijk tussen twee plassen, daar herbeginnen. Tussen de Delhaize en ’t tankstation en ’t zwembad en uw huis, waar nog werk aan is. Tussen de laatste halte van de 47 en ’t eerste stukske maïsveld, met in de hoogte ’t Diefhoeksken en beneden ’t rafelig randje van de stad. In café The Bolero, daar herbeginnen, tussen de rosé en de tonic, de Ricard en de Orval, *twee tango’s en ne mojito, en ene voor Miriam*, die verwonderd is, omdat Miriam altijd verwonderd is.

Met Miriam herbeginnen, en met Jack, die alles in zeven haasten doet, en grote Joe, die—

santé

Die, wat? Een meter vijfenzestig meet?

Wat nu eenmaal groter is dan kleine Joe.

En met Fonske, die wil weten tonic of rosé. Fonske en zijn pretoogskes.

Met Momo herbeginnen, want ‘Mo’ was al bezet, en gelooft ge dat die twee op een straat van mekaar hebben gewoond in Fez? Maar was ’t niet van The Bolero, ze hadden nog altijd geen woord gewisseld.

Herbeginnen met Thomas dan, de schoolmeester.

santé

En de andere Thomas, die automatische grasmaaiers zet.

Met Fabienne de veearts herbeginnen, en Ricardo, verpleger aan huis.

Met Roger.

Roger is nog melkboer begot.

En Alain die in verzekeringen zit en die Wim gaat opleiden, zegt hij. Die dat maar blijft herhalen, maar opleiden ziet Wim met zijn ADHD niet zitten, bureauwerk ook niet, hij gaat weer verwarmingen doen in de plaats, ’t zal niet lang duren, want bij die begrafenisondernemer, vrijdag nog een manneke van vijftien, hij *is daar niet voor gemaakt*.

Dat hij gelijk heeft, zegt Nicky, wanneer komt hij nog eens met zijn haar?

Nicky die allang geen haar meer doet, maar gelijk Wim er op den duur soms bijloopt, ze *kan dat niet zien*, en gaat hij naar de wc?

Van kleine Joe wil ze dat weten, want Nicky let altijd op alles, ze is altijd bezig te kijken dat iedereen in orde is, en kleine Joe helpt ze altijd recht als hij naar de wc moet.

Hij hangt in betere dagen aan de muur hier, kleine Joe, met bakkebaarden en een grote smile en in zijn handen een basgitaar. En ’t was geen klein groepke waar hij voor speelde, en hij heeft er maar een paar nummers voor geschreven, maar ’t waren serieuze dukaten, maar dan is hij ’s nachts eens van de trap gegaan voor een yoghurtje en tegen dat hij bij zijn gsm geraakte om een ambulance te bellen – de linkerkant gaat, maar ’t is rechts.

Als kleine Joe in de vroege namiddag komt, dan is ’t omdat hij tegen de late al kaduuk in zijn fauteuil ligt.

Eén keer heeft hij ’t nog geprobeerd.

Eén keer heeft hij zijn basgitaar nog uitgehaald.

Ja, wc, zegt hij, kort weer. Maar Nicky trekt ’t zich

niet aan. Nicky helpt hem recht.

Met kleine Joe en Nicky.

Met die twee herbeginnen.

zij is meter van den hond hé

da’s de peter van onze Jules

Met Bellens, met Brillens, met Bulcaen herbeginnen.

Die is allang niet meer geweest, Bulcaen.

waarom laat hij zich zo gaan

Maar tomate crevette heeft hij wel willen eten.

Nicky weer.

ons moeder Teresa

’k ga mij zetten

Want Josée moet alles eerst aankondigen. Met haar herbeginnen: Josée die *zich gaat zetten*, Josée die *nog ene gaat drinken*, Josée die *er geen meer gaat drinken*.

Joe komt terug en ze *gaat hem in zijn stoel helpen* en opletten nu, want Josée *gaat naar de wc*.

valt er niet in

Zegt Mo dan, die er – *pa?* – nog een aan Didier – *allez, ne cola* – trakteert. Didier die maar een vervangpa is. De echte heeft Wim begraven en ’t enige dat Mo daarover nog zegt is dat hij *hem vergeven heeft*.

Herbeginnen, herbeginnen, met Melanie en haar bouvier, die ieder koekske van bij iedere koffie krijgt, want bij de retriever van Nicky komt ge niet in de buurt.

Met Dirk en Dieter en al die duiven hier.

Met al die duiven herbeginnen, die vet zijn en niet weg willen en ’t hier al onderschijten, en met Bernard en Benoit en – met dat weer – de boterslakken, van overal komt dat uit.

Met de mieren die subiet vliegen en waar Fonske gif tegen zet.

Met de lucht die donkergrijs is en in fasen opschuift.

Met de regen die niet stopt.

Integendeel verergert.
Zo’n lawaai nu.

*

En effectief. ’t Begint er hoe langer hoe meer de schijn van te hebben dat ze hier effectief herbegonnen is. Want ze zit hier toch maar. Met haar rosé onder ’t volk. Ze kent ze toch maar bij naam allemaal. Ze heeft toch maar een grillpan bij Mo liggen, en een rugzak bij Didier, en morgen is ’t dinsdag en gaat ze weer zwemmen met de dochter van Fonske. Wapwap, langs de paalkes, met Diana vanachter. Een e-bike ondertussen, de Brompton is verkocht, dus wapwap, met meer gemak nu, weiland links, weiland rechts, heuvel op, heuvel af, en dan is ’t van intrekken-open-toe en uw voetjes gelijk een kikker en ze helemáál strekken, uw benen, zo, hup, een plankske onder haar buik en tot aan de boord nu. Glijbaan op ’t einde. Koude douche, dan warm. Shampoo, dan conditioner. Terug naar The Bolero en de zon kruipt onder de velden. Anyway.

*

Hij is ’t niet vergeten, zegt Mo, ze zit in de koffer, de grillpan, maar hij gaat precies nog efkes wachten.
De wind is opgekomen.
De regen is slaags met de ruiten.
En voor Wim heeft hij die bus marterspray mee.
’k heb het u al gezegd
Onlangs moest Wim zijn olie verversen en lag er een aangegeten mirabel in de motor.
’k gaat nu nog ne keer zeggen
Hij heeft er al eens last van gehad waar hij woont.

daar niks mee met die spray
iets met visolie die eten dat graag
Ze maken een holleke in uw motor, marters. Ze bijten uw kabels door.
da’s warm hé
zo’n ultrasoon bakske
weet gij wat dat kost
Ze pakken ook hollekes af van andere beesten soms.
wacht tot hij aan uw remkabels zit
Van konijnen.
gij peist dat
Van ratten.
Vossen.

*

De ene keer dat ze een vos in levenden lijve heeft gezien was in de stad. Lang geleden was ’t. Lang voordat dat filmke van die tram op vrtnu stond en nog langer voordat ze op een zondagavond van weekend terugkwam en Tim lag op de grond. De fameuze beslissing die hij – dixit Helena, dixit, tot in den treure, iedereen – helemaal zelf en alleen had genomen. Jaja.

’s Nachts was ze hem tegengekomen. Op de steenweg. Een eind uit ’t centrum al. Ze kwam terug van de verjaardag van Alex. Ze weet nog dat ’t een moeilijke periode was met Tim. Hij was niet mee willen gaan, hij was kwaad. Ze weet niet meer waarom. ’t Was een uur of drie ’s nachts. Ze kwam van de kant van ’t park en ging juist oversteken en ineens stond hij daar, aan de overkant van de straat, en hij ging ook juist oversteken.

Ze dacht eerst dat ’t een kat was, maar de snuit was te lang, de staart te fors. Ze zijn alletwee gestopt toen. Elk heeft

van zijn kant naar de andere staan kijken. ’t Was stil en ’t had geregend en de steenweg lag te blinken waar hij naar ’t land vluchtte. Meer was er niet aan. Er kwam een auto uit een zijstraat en tegen dat hij weg was, was de vos ook weg.

’t Was een moeilijke periode, maar ze waren er beter uitgekomen.

Anyway.

*

Ene van Didier, ’t stroomt los langs de ruiten, maar hij gaat er misschien toch om, zegt Mo, want hij moet eigenlijk weg.

gij niet goed zeker

’t Is biologische, zegt hij.

biologisch vergif ofwa

eens goed lachen die marter

Palmke als ge wilt

150 euro maar dan zijt ge gerust hé

daar niks van horen maar zij worden zot

en Kim haar grillpan vergeet Kim haar grillpan niet

Mo springt door de regen.

Wie wil, kan op basis van de gesprekken dagelijks de inventaris opmaken. Vandaag bijvoorbeeld vindt ge in de koffers op de parking van The Bolero, behalve een bus biologische marterspray en een twee jaar oude grillpan, ook nog minstens: 1 carburateur, derdehands; 1 zak houtskool, ongeopend; 1 slakom, proper afgewassen.

Met de carburateur gaat Jack de zitmaaier van Ricardo proberen te redden. Didier heeft hem kapot teruggebracht.

De slakom is van een vorige barbecue.

De houtskool is voor de volgende.

Zo gaat dat hier.

Zo hebt ge hier, op al de wegen die dorp met dorp, en dorp

met stad, en de ene rare tussenzone met de andere verbinden, zonder onderbreking, een choreografie van items te geef en items te leen en hebt-ge-dat-nu-nog-niet-weergebracht.

En ’t hart van die choreografie – voorzichtig dus op die wegen – is The Bolero.

En misschien nog andere cafés gelijk The Bolero, want in feite is ’t hier—

santé

’t Is hier een beetje gelijk overal in feite. Uw best doen en soms baat ’t niet. Een beetje voor mekaar zorgen, hoe moeilijk ook, van tijd, om voor uzelf te zorgen.

Soms ook: een beetje voor mekaar zorgen *omdat* ’t zo moeilijk is om voor uzelf te zorgen.

Omdat hagen snoeien en leidingen leggen en barbecues aansteken gemakkelijker is dan in uw eigen kop huis te moeten houden.

Als ’t niet regent, zegt Wim, komt hij morgen de boordjes doen.

Ze zou eigenlijk alleen willen zijn morgen.

Want Ricardo heeft zijn trimmer van doen, zegt Wim, maar hij weet dat ze werk heeft, ze moet er niet mee inzitten, ze gaat van hem geen last hebben, zo’n klein hoveke, op vijf minuten is dat gedaan.

Dat soms ook: met rust gelaten willen worden.

Mo komt, nat tot op zijn vel, de marterspray brengen.

Merci, zegt Wim. Merci, Mo.

De grillpan zet hij bij Kim op de toog.

Buiten verdrinken de peuken.

Merci, Mo.

*

Herbeginnen.

*

Maar de muziek is uitgevallen en Fonske zit vanachter. Allemaal zó’n klep normaal en nu is ’t stil, stiller, stilst, met alleen buiten ’t water dat giet. Ze hebben juist ook volle glazen, ’t is nog te vroeg voor een nieuwe tournee, Kim zit aan haar tweede rosé op rij toch weer, tegen haar voornemens in, en nu is ’t kwestie van niet rond te kijken. Niet naar de Nicky’s of de Rogers of de Alains, en blijf van de Mo’s ook maar weg, want zie dat gij dat zijt. Zie dat gij hier even triestig zit, zo op een vooravond tijdens de week, en wanneer was de laatste keer dat ze nog eens niets heeft gedronken? Grote Joe staat zonder keu bij de biljart te draaien, Roger smijt zijn pijlke links van de bull’s eye, en hebt ge er nog van gehoord, wil iemand dan weten.

En dan begint het.

Iemand moet volgende week onder de scanner en bij iemand anders hebben ze niets gevonden. Iemand begint weer last te krijgen en iemand *gaat daarvoor niet binnen gaan*. Op zo’n moment waait dan altijd ook een deur toe en *’t mag dan ne keer over iets anders gaan*, maar ’t wil niet zijn. Want iemand wil weten of dat ook zelfmoord was, Davy, want iemand anders had daar iets anders over gehoord.

een raar verhaal

En nu is ’t zwijgen in ’t algemeen, maar voor Kim is ’t specifiek ook zwijgen over Tim.

En maken dat ze niet naar Wim kijkt.

Want die weet ervan.

stonden tot buiten

een stuk in zijn voeten

Was ’t Wim niet die Davy begraven had?

Maar Wim begraaft niet graag, laat staan dat hij ’t zou navertellen.

Waar hij dat spel hier kan vinden op bluetooth, wil hij weten, gezien Fonske blijkbaar verzopen is buiten en hij ’t zelf wel gaat regelen.

nee op ’t plein

waar vroeger een apotheker was

vroeger was daar een winkelke

vroeger noemde dat hier ’t Stuk

vijf in ’t Diefhoeksken alleen al

En dat de post vanaf volgende week maar om de twee dagen meer komt.

bah

Als Thomas zo vriendelijk en attent zou willen zijn om de deur weer open te zetten. Maar gelijk het bezig is buiten – Thomas peist beter van niet. Nog iets – *’t is al goed* – dat Wim dan zelf gaat doen. Maar met moeite heeft hij ze open gekregen of ’t doet er daar buiten nog een schepke bovenop, en dan gaat ’t rap: Fonske die weerkeert en de muziek in gang krijgt. Thomas die een stapke achteruit zet. De deur die wijd gaat. Twee ongelukkige wandelaars komen paraplu eerst binnen. Kunstenaarsroute, aan de kleren te zien, en met de slag zijn ze—

echt ne keer geen verstand van

meent gij dat nu

ik meen dat nu

Van de bomen aan de overkant ziet ge allang niets meer en, had Fonske de muziek niet luider gezet, en was iedereen niet beginnen roepen om erboven te geraken, ’t was al stortbad wat ge hoorde nu, want ’t regent gelijk in de films. ’t Regent gelijk in de Heilige Schrift. Wim trekt ze rap weer toe, de deur, en wie daarjuist nog diep onder de parasol kroop vanachter, spoedt zich nu naar binnen en moet in ’t passeren met Fonske

vechten, die een trekker is gaan halen om dat water weer buiten te krijgen, want ze moet ook toe, de achterdeur.

En dan is ze toe.

En is iedereen binnen.

En maakt een beetje plaats voor de rest.

’t Is een geschud van vesten en froufrous en een kruisen van blikken en Nicky stapt uit haar schoenen. Ze moet echt nog naar Delhaize, serieus, al drie dagen ondertussen, maar Fonske legt Marco Borsato op en *daar geraakt ge niet door* en *subiet hagelbollen* en *allez, een Duvelke, we kunnen niet anders hé*, maar ’t zal zonder betalen zijn, want Fonske heeft aan de bel getrokken, ene van de patron, *ah, ah*, de meeste dromen zijn bedrog, maar in café The Bolero smijt Roger dubbele zeven en gaat ’t muziekske af en een pintje voor Fabienne en Josée *gaat zich zetten* want Josée heeft een kruk gevonden en dan zit Josée effectief *en dat we hier goed zitten*, ene van Joe.

welke Joe

*

Allez dan.

Nu ’t niet meer nodig is.

Want da’s ook maar hoe ge ’t bekijkt.

Herbeginnen.

*

Alleen Wim is niet helemaal mee. Hij kan soms broeden, Wim. Er is een verhaal over hem dat ze nog altijd niet helemaal verstaan heeft. Met motorclubs, en klop uitdelen, of klop krijgen. In ieder geval ging hij niet achteruit. Met vijftig man waren ze daar toegekomen. Hij was de enige die niet achteruit ging. In een ander verhaal heeft hij hier

eens iemand buitengezet, *maar niet gewoon buitengezet*.

Dat er om zo te zeggen twee Wims zijn.

Dat was zijn antwoord toen ze er eens naar gevraagd had. Dat ze die andere niet wilde kennen. Dat hij al minder drinkt. Maar soms in kleine gebaren – zoals hij nu zijn bierkaart op tafel smijt –

kom we zijn weg

Ze kijkt naar buiten.

’t Is inderdaad fel geminderd.

Maar gaan ze niet wachten tot ’t over is?

’t is over, kom

En uw marterspray, wil ze nog vragen, maar hij heeft zijn vest al aan en Mo is nergens te bespeuren en de marterspray ook niet en dan zijn ze de parking al uit. En vliegen ze de steenweg al af. Wim aan ’t stuur en Kim ernaast. En Wim rijdt zoals hij rijdt, en ’t is fel geminderd zonder gestopt te zijn, en dan is ’t vooral ’t lawaai – van de regen die landt en de ruitenwissers die slepen – dat doet haar denken dat ’t waarschijnlijk niet verstandig is. En op dat moment overweegt ze nog om er iets van te zeggen. Maar tegen dan is er al van alles gebeurd.

Heeft ze geroepen en zijn arm vastgegrabbeld.

Heeft ze gedacht: *nooit de chauffeur doen panikeren*.

En over de vos: *sta daar eens niet zo kalm*.

Maar hij staat daar wel zo kalm. Midden op de rijweg, zijn staart slap achter hem. Gelijk in een droom staat hij daar. ’t Soort van situatie die al gebeurd is, ’t is allemaal al beslist, de Wims, de Kims, ze hebben ’t maar te aanvaarden, ze hebben maar te volgen, te zitten en te kijken hoe de machine eerlijk haar werk doet en hen, zonder te haperen, proper tussen de lijntjes, voort de steenweg afstuurt. Ze proberen te remmen.

‘Dat is niet nodig. Je gordel moet je niet aandoen. Ik doe dat nooit. Begin daar eens mee. De postbode moet dat ook niet. Het is elke keer maar honderd meter en ik sta weer stil. Ik klik hem vast achter mijn rug, anders begint dat ding hier te piepen.’
[de motor start]
[de radio speelt]

80

Verse karnemelk en vier rijstpapjes

‘Al 35 jaar. Van ’86.

Je ziet dat niet veel meer, hé, jonge mensen die de baan doen? Hier in de streek is er nog één brouwer die rondrijdt. Enkele bakkers, ja. En melkboeren… Er zijn er ook nog een paar. Ik en nog drie anderen, hier in de streek. We zijn allemaal ongeveer dezelfde leeftijd… Ik veronderstel dat het over een jaar of tien afgelopen zal zijn. Pensioen. Ik zal genoeg kilometers op de teller hebben ook.

[…]

Mijn ronde is groot. Het is te zeggen… Het mindert wel hoor. Maar met mijn boerderij erbij moet het eigenlijk niet meer zijn. In de voormiddag moet ik daar mijn werk kunnen doen.

[…]

Vroeger ging ik ongeveer elke dag langs bij mijn klanten. Dat waren verse producten, dagelijks. Maar nu is het meest frequente één keer per week. Ik heb er van om de veertien dagen en van om de drie weken ook. Er zijn er ook waar ik alleen maar ga als ze hun bak buiten zetten. Vroeger was alles vers, hé. Jonge mensen kopen potjes. Melk van de koe, dat bewaarde maar een dag of twee, soms drie. Wat water en frisdrank, en conserven heb ik ook mee. Ravioli’s. Schweppes Agrum. Ik begrijp dat wel, als je om 19 uur thuiskomt van je werk en dan nog moet beginnen te koken.

[…]

Ik ben de derde generatie met een melkronde. Maar het zal gedaan zijn hierna.’

80

Drie flessen van een halve liter volle melk, tweehonderd gram belegen kaas, zes flessen plat water, zes potjes yoghurt met fruit

‘De generaties voor mij reden met paard en kar naar de stad. Met melk en boter. Mijn vader deed dat nog. Daarna is hij met de auto beginnen te rijden. Maar als hij jong was reed hij naar G. En zijn broer ook. Die woonde hiernaast. Ik denk niet dat dat nu nog bestaat in de stad, een melkboer, of… Vroeger reden ze met groenten naar daar, maar dat bestaat ook niet meer. Wie rijdt daar nu nog? Bofrost.

[…]

Elke dag van de week heeft een vast traject. Een beetje overal in de buurt, allemaal rond de kerktoren. Maar het zijn verschillende kerktorens [hij lacht]. Ja. Het is omdat het voortdurend mindert dat ik verschillende dorpen moet doen. Het zijn allemaal rondes die ik overgenomen heb van melkboeren die op pensioen zijn gegaan.’

81

82

Twee liter volle melk, vier potjes yoghurt (natuur), vier potjes yoghurt (framboos)
[de bestelwagen draait een erf op]
[het huis staat ver van de baan, tussen serres]

‘Deze hier [hij wijst naar een langharige Schotse herdershond die naast de bestelwagen meeloopt] komt om zijn speculaas. Hij is dat zo gewend. Hé maat?
[…]
[de motor start]
[de bestelwagen rijdt het erf af]

Een begoniabloemist. Vroeger waren er veel meer. Het is enorm verminderd. Gemakkelijk een paar hectare. Tegenwoordig zijn de enige bloemisterijen die nog bestaan enorm groot. Er zijn er in de streek maar een stuk of vier meer.’

‘Als ik alleen naar de winkel ga, ga ik te voet. Maar als ik samen met Albert ga, dan gaan we met de auto. Hij doet alles met de auto behalve naar het toilet gaan [ze lacht]. Altijd met de auto. Dat is de Belg.
[…]

Het is hier, net voorbij dat weitje.
[…]
Ik woon hier graag, met Albert. Het is een mooie man, voor zijn leeftijd. Hij is kampioen boogschieten.’

‘Van mijn hele familie woont er niemand in een dorpje. En nu, in België, kom ik er toch terecht. ’s Morgens de hanen. Veel honden. De mensen wandelen. Wanneer ik verhuisde van de Belgische stad naar het Belgische dorpje, heb ik besloten dat ik kippen zou houden. Vier.

Maar de hond heeft er een opgegeten. Maar in de dorpen hier heeft niemand iets. Alles is zo proper. Grasje en plantjes in potten, maar geen groenten, geen kippen, niets. Daarnaast nog vissen in een aquarium en een vijver vol grote gouden vissen. Je weet het wel, Belgen: ze rijden

71

hun gras af en verder niets. Dat is niet natuurlijk. En twee cavia’s! Maar ik ben bioloog; ik heb zijn tuintje volgeplant met frambozen, braambessen, pruimen, kersen, pompoenen… We hebben alles. Dit jaar is een slecht jaar, maar vorig jaar! Pompoenen! Zo groot! Ik woon

hier nu twee jaar en het leven in het dorp is goed. Hier kunnen we rechtdoor langs dat padje onder de kastanjes en dan voor de glascontainers naar rechts. Maar een dorp in België is geen dorpje. Daar [ze wijst] is het kerkhof. De mensen wonen gewoon in het dorp, ze eten en ze slapen

hier, maar ze willen niet werken in de grond, ze hebben geen dieren.
[…]
Ik woonde in mijn geboorteland in de stad, ik zat op de universiteit, ik was directeur… Altijd gewerkt. Zelfs toen ik daar in een dorp in het noorden woonde,

heb ik zoveel gewerkt dat ik niet eens begreep dat ik in een dorpje woonde. Maar nu ben ik op pensioen en beleef ik mijn droom: een tuin in een dorpje. Er was ooit een filosoof in het oude Rome. Iedereen kwam bij hem met al zijn problemen. Er is toen iets gebeurd met hem.

Ik weet niet wat. Iets gebeurd. Hij verliet Rome en is in een dorpje gaan wonen. Het is echt gebeurd, het is geen sprookje. De mensen uit Rome zochten hem op in het dorpje om hem te vragen om asjeblieft terug te komen naar de stad. Ze hadden hem nodig. Maar hij zei: “Jullie begrijpen

het niet. Kijk, zo groeit de kool en zo de salade en daar groeit een pompoentje.”
Hij leefde een gewoon leven als een dorpeling en hij was zo gelukkig. Ik wou dat ook.
[…]
Ik kook drie keer per dag. Altijd verse

soep. Hij had altijd een gaatje in zijn maag, maar nu weegt hij negentig kilogram. Welk gaatje?
[…]
Plots belt er iemand aan de deur bij ons. Ik doe open, er staat een vrouw: “Mevrouw, ik heb gehoord dat jullie kippen hebben

en er is bij ons daarnet een kip in de tuin terechtgekomen, is die van u?” “Nee, die van ons is door de hond doodgebeten,” zeg ik, “maar”, zegt zij, “het is zo’n goed kippetje, misschien wilt u het wel bij uw andere kippen steken?”
We hebben het dan maar Kadootje

genoemd. De andere drie heten Zwartje, Simonneke, en… Het derde is genoemd naar dat blondje uit *Thuis* dat in het café werkt, euh, ik kan er even niet opkomen.

Simonneke, Kadootje, Zwartje… en Jeanneke! Ja, ik kijk naar *Thuis* en *Familie*. We zijn er bijna.’

‘Hier moeten we gewoon een voorschrift in de bus steken. Daar! De kathedraal van de Westhoek! Ze was helemaal weg na de oorlog maar is naar het origineel heropgebouwd. Ik moest hier de nagels van de katten komen knippen, maar ze zijn voor één keer niet thuis. Het is een mooie kerk, hé? Moest je dat in Frankrijk zien, stop je toch onmiddellijk voor een foto? De pastorij is een B&B geworden.’

‘Mijn Nederlands is zo slecht. Ik schaam mij. Na twintig jaar. Mensen zeggen het mij ook: “Hoe kan een vrouw zo lang in Vlaanderen wonen en toch de taal zo slecht spreken?” Het is waar. Mijn zoon lacht me ook altijd uit. Hij zegt: “Mama, zwijg.” Ja, hij spreekt het bijna perfect.

98

71

Van zodra ik in België was, heb ik altijd gewerkt. Eerst één vak. En daarna zei hij: “Mama, ik moet… Ik wil nog een richting doen.” Er was te weinig tijd om Nederlands te studeren. En nu woon ik samen met een Belgische man in een dorpje. Hier naar rechts, zo kunnen we binnendoor langs de achterkant van het rusthuis, het voetbalveld en de tennisbaan naar de wijk. Hij praat absoluut niet zoals we leerden op school of zoals ik zie op tv. Nee! Mensen praten ongelofelijk dialect. Daarom is mijn Nederlands nu nog slechter.’

Twee liter verse karnemelk

‘Het is hier niet verbeterd met de wegenwerken in de dorpskom. Vroeger waren het drie baanvakken en kon ik rustig blijven staan als ik geen parkeerplaats vond, maar nu zijn het maar twee vakken… Als ik nu blijf staan, staat er een rij achter mij te claxonneren. Het is allemaal heel mooi met hun parkjes en pleintjes, maar gemakkelijk is anders. Er komt steeds meer verkeer en ze voorzien steeds minder parkeerplaatsen. Met de fietsers

84

98

98

houden ze wel meer rekening, dat is niet slecht. Maar die parkjes en dat groen, dat is toch eigenlijk niet nodig. Voor iemand die hier woont, is dat misschien wel mooi, ja, iemand die in het dorp woont, ja. Maar het is stilaan overal zo, met hun bloemen en dergelijke, godverdomme. Als er iemand oversteekt op het zebrapad, moet je opletten of je hebt hem niet gezien omdat hij vanachter de struiken komt gesprongen. Het is waar, hoor! Het is allemaal heel schoon, maar je ziet de mensen niet meer lopen. Ze komen vanachter die bloemen of struiken en ze zijn daar. Ach ja.
[flessen botsen tegen elkaar aan en vallen terug op hun plaats in een bak]
[verse melk wordt vergoten]

In de zijstraten staan nog veel kleine rijhuizen. Maar in de dorpskom is het al veel veranderd; ze breken al die kleine kotjes af en zetten appartementen in de plaats. Ja.'

Zes eieren en twee halve liters halfvolle melk

'Niemand thuis, blijkbaar. Het is een oude vrouw die niet goed te been meer is. Gewoonlijk bel ik aan via de intercom. Ze doet de deur open en ik zet haar melk en eieren in de lift en ik stuur het ding naar boven. Maar ze zal niet thuis zijn zeker?

De vroegere bazin van de bank. Ook al bijna negentig jaar.'

Vijf kilogram oude aardappelen en dertig eieren

'Kijk hier nu, als die graspleintjes nu eens parkeerstroken waren geweest… Dat zou toch beter zijn. Moest het een rustige straat zijn, dan zou het niet zo'n ramp zijn als de melkboer even op straat stil zou staan.

Maar langs waar moet al dat doorgaand verkeer dan rijden?'
[een donkergroene Mercedes passeert en doet teken om aan de kant te gaan]

'Er is een nummertje te weinig in uw rekeningnummer. Ik wou u betalen voor de aardappelen van twee weken geleden, maar het ging niet.'
'Hoeveel was het?'
'20 euro, denk ik, of 18.'
[hij kijkt in een schriftje met een gele kaft] 'Ja, 18.'
'Ja, maar 20 is goed, het is een cadeau voor u. Heeft u nog aardappeltjes bij?'
'Ja.'
'En eieren, een doos van dertig.'

[de man betaalt en stapt terug in]
[de Mercedes keert zich om en rijdt weg]

'Kijk, hij is toch van zijn woord. Ik vreesde er wat voor. Maar kijk.'

'En hier is de zaal. Architecten komen er van heinde en ver naar kijken. Een podium met een heel transparant omhulsel, zeggen ze. Ze maken er een daguitstap van. Het is niet lelijk. Maar de akoestiek… En als er iets te doen is waarbij iets getoond moet worden, tja… Het is zodanig hoog en klaar dat het amper te verduisteren is. De KSA hield een dia-avond en ze moesten alles in het werk stellen om het donker genoeg te krijgen. Het zou naar het schijnt op vraag van de buurtbewoners zijn dat de architect iets transparants heeft proberen te bouwen. Ze waren bang dat ze hun zicht kwijt gingen zijn.'

‘De blauwe zakken staan op straat. Ik ben die van ons vergeten buiten te zetten.’

‘Het zal niet lang meer duren. Een teckel met een gezwel. Daarna vertrekt ze op ronde. Ik ga straks eens naar de Gamma. Om mortel [de man van de veearts wijst naar enkele losliggende tegels op het terras]. Van die instant.

[geluid van een gemotoriseerde deltavlieger die over het maïsveld vliegt dat grenst aan de tuin]

Dat is hier dagelijks. Er ligt een luchthaven in de buurt. Soms ook helikopters. Van zodra het weer wat verbetert, is het de ene na de andere die opstijgt. Hij komt hier met zijn hondje. In de zomer wanneer het druk wordt, huurt de eigenaar van de luchthaven een wei in de *buskant*. Ja, dat moet

ik misschien eens uitleggen. De gemeente bestaat uit twee delen. Een van die delen, ginder [hij wijst naar het dorp aan de andere kant van de steenweg], wordt de *buskant* genoemd. Dat was, volgens de overlevering, het gebied van de bende van Baekelandt. Het wordt nog steeds beschouwd als het gemenere deel. We stonden daar vroeger los van, maar we zijn ermee gefusioneerd en nu zijn wij een deelgemeente van hen. Sinds 1976. Maar dat ligt gevoelig. Die Baekelandt was een echte outlaw. Eind achttiende eeuw.

Wij horen eigenlijk nergens bij. Het dorp ligt op de grens van de polders en de heuvels en we zijn het een noch het ander. De grote baan scheidt die twee gebieden. De grond is aan de linkerkant anders dan aan de rechterkant. We zijn geen polders, maar we zijn ook geen achterliggend gebied. We horen niet bij de heuvels, maar ook niet bij het platteland. Zelfs mentaal speelt het. De ene is meer een I.-mens, de andere een D.-mens, nog iemand anders is meer een R.-mens. Voor de boeren zijn wij werkvolk; voor de arbeiders zijn we boeren met een dikke nek.

Toen ik jaren geleden les begon te geven en ik deed mijn huisbezoeken op het einde van de zomer om de ouders en de leerlingen alvast eens te ontmoeten, deed ik dat met de fiets en zonder een lijstje. Ik reed overal blindelings naartoe. Maar vandaag is dat anders. Er zijn hier straten die ik niet ken. Vroeger deden veel scholen huisbezoeken, maar we beginnen stilaan een uitzondering te worden. Het is nochtans waardevol. Het is niet dat er dan veel besproken wordt, maar je hebt elkaar wel al eens gezien. Als er dan tijdens het schooljaar iets gebeurt dat besproken moet worden, dan is dat meestal iets vervelends. Dan ken je elkaar toch al een beetje.

Het is hier natuurlijk de frontstreek, dat heeft er veel mee te maken. Wie hier woonde na de Eerste Wereldoorlog

wordt nog vaak de overschot van de oorlog genoemd. Want wie komt er terug na de oorlog? Naar een streek waar niets meer is? Veel mensen zijn niet teruggekomen. Wie ergens iets anders – hoe klein ook – gerealiseerd had, die kwam niet terug. Ze zeggen nu in de streek van Pepinster al, na een dag: “Ja, misschien komen we hier niet terug wonen, misschien blijven we wel weg.” Wat moet dat zijn na vier jaar oorlog? Maar ik moet niet spreken, ik ben maar een halve pure.

Het dorp waarmee we gefusioneerd zijn bestond honderdvijftig jaar geleden niet. Terwijl wij, wij hebben *pedigree*. Ons dorp bestaat al sinds de jaren 800. Maar wat is er gebeurd? Er waren twee plaatselijke heren. In de jaren 1960 kreeg je plots de planningswetten: de grond moest ingetekend worden. Naar het schijnt gebeurde dat hier en daar eerder willekeurig. Bouwgrond. Akkergrond. Weiland. De baron van ons dorp had veel pachtende boeren, dus heeft hij zwaar gewogen op de beslissing om hier vooral landbouwgrond in te tekenen. Terwijl ginder, waar toen al veel meer werkvolk woonde, de plaatselijke baron besloot om vooral woongebied in te tekenen. Achteraf bekeken heeft die laatste natuurlijk de slimste financiële beslissing genomen. Vandaag speelt dat nog altijd: ginder wordt veel meer gebouwd dan hier. Hun bevolkingsaantal is ondertussen ook al minstens twee keer zo groot als het onze. Terwijl het vroeger niet bestond! Maar er beweegt hier nu ook wel wat. Waar ik vroeger woonde, hier wat verder, zijn vier nieuwe woonerven gekomen. Sociale woningen. Het is allemaal heel, ja… Je kunt je auto niet voor de deur parkeren. Je kan wel even stoppen, maar de parking is wat verderop. Er is zelfs een wadi.

Het bos waar Baekelandt en zijn bende van struikrovers zaten is nu een groot militair domein. DOVO zit daar. Ze

hebben de enige installatie die gasbommen kan ontmantelen. Zeer duur. Mijn collega woont in de buurt. Rond 15 uur gaat de sirene en dan is het plots “BOEM”. Ze steken die springtuigen ergens onder de grond en dan brengen ze die tot ontploffing.

Het is in periodes.’

[de veearts doet het vliegenraam open]

[het vliegenraam slaat achter haar dicht]

‘Ik heb al een korte introductie gegeven over het dorp.’

‘Aha, heel goed!’

‘Ik vertelde dat het hier geen gewoon volkje is. Met de oorlog en dergelijke.’

‘Ah, je hebt dat verteld.’

‘Ja. Blijkbaar is het niet uniek voor ons dorp, maar speelt

het in de hele frontstreek. Overschot en avonturiers. We zijn een beetje het Australië van West-Vlaanderen [hij lacht].'

'Ik zoek mijn materiaal bij elkaar en dan kunnen we vertrekken. We moeten onder andere een nest jonge honden gaan inenten en chippen.'

'Ah, bij *dingske*?'

'Ja.'

'Jullie kunnen dan een ijsje eten. Hij is nu ook begonnen met hoeve-ijs. Dat toerisme hier, dat is plots overal.

[opnieuw het geluid van een deltavlieger]

Het is nog eens dezelfde, denk ik. Hij zal aan het trainen zijn.'

'Ik ga eerst de berg op en dan doorrijden langs *de bak*. Die nest honden inenten zal snel gaan, dat is *te boere*. Daar gaat het altijd vooruit.'

'Weinig poeha.'

'Hebben jullie de schildpadden al gezien in de tuin?'

'Nee, nog niet gezien.'

'Over vijf minuten zijn we weg.'

'Er ligt een gigantisch pluimveebedrijf achter die maïs [hij wijst]. Als het gewas hoog staat, is het aan het zicht onttrokken. Het is pas wanneer de wind keert, dat we terug beseffen dat het er is. Dat is er allemaal gekomen het laatste jaar. Ze zouden het nu waarschijnlijk niet meer mogen met die stikstofnormen. Als de wind keert, ruik je de zurigheid.

De schildpad is daar. Ze heet Fifi. Het is een schande. Ik wou ze Darwin noemen, maar het heeft niet gepakt.

[…]

Ik ben al twee keer in New York geweest. Maar dat benauwt mij. Ik vind dat fantastisch, maar ik word er zo moe van. De drukte van de stad. Het is altijd goed voor even,

maar ik ben altijd blij als ik er terug weg ben. De enige stad waar ik nog redelijk op mijn gemak kan zijn, is Berlijn. Het stratenplan is daar anders, ruimer.

Dat is nog zoiets. De baron waarover ik je vertelde, die hier vooral landbouwgrond heeft ingetekend, had na de oorlog het plan opgevat om hier een dambordpatroon in te voeren als stratenplan. Het is nooit uitgevoerd. Zo'n modern,

Amerikaans dambord in de Westhoek. Dat zou ongelofelijk geweest zijn. Hij was waarschijnlijk eens op reis geweest naar Amerika en moet gedacht hebben: "Dat ga ik ook doen." Er was al een studie en een plan. Het past binnen de hele wederopbouwdiscussie. Er lag een piste voor om I. als een soort ruïne te laten voortbestaan, maar ze hebben uiteindelijk alles heropgebouwd, zoals het was. Hetzelfde

Eén liter karnemelk

‘De tuinwijk.

[vier mannen zitten in de voortuin van een huis met een witte gevel]

[hij wijst]

Die oude huizen hier, die worden allemaal bewoond door mensen die niet van hier zijn. Bij mij in de buurt ook, al die oude, kleine huizen waar wat werk aan is. Dat wordt allemaal opgekocht door mensen van Turkse en Marokkaanse origine. Ja. Ze hangen heel erg samen.

Sommigen kopen melk. Vooral losse melk. Vers van de koe. In kannen van vijf liter. Net als de oude mensen van hier.

[…]

We zullen er wel al door geraken, zeker? Ze zijn niet meer aan het werken op dit uur. We gaan proberen. Wat gaat die strook nog worden? Parking misschien? Of misschien nog meer parkjes en bomen…’

[een man staat voor zijn lichtgrijze sectionale poort, hij veegt het zand van de dorpel]

‘Ik passeer hier twee, drie keer per week, maar ik kan mij amper herinneren hoe het vroeger was. Er is hier ineens zoveel plaats.’

‘Er waren drie baanvakken in het dorp. Het worden er twee. Met een ventweg naast, in één richting. Als de mensen dan hun kinderen naar school brengen, moeten ze niet meer stoppen op de weg, maar

met de kerk hier. Met stenen van overal in het rond hebben ze de kerk opnieuw gezet. Er stond niets meer recht, hé. Niet spreekwoordelijk niets. Echt niets.

Kijk [hij toont een foto op zijn gsm], dat is een luchtfoto van hoe het hier was in 1917. Alles plat.’

hebben ze plaats langs die ventweg. Dus het wordt voetpad, fietspad, twee baanvakken, weer fietspad, groene zone, parking, ventweg, dan weer parking en dan voetpad. Maar nu zijn ze net in verlof voor drie weken. Het was vandaag hun laatste dag. Het was hoog tijd dat ze het hier aanpakten. De baan was doodop. En een beetje groen is ook niet slecht. Het geeft wel veel stof.’

[een man staat midden op het pas gegoten wegdek]

‘Dat is nogal eens een verbetering, hé?’

‘Ja, het zal veel veranderen.’

‘Het was eens nodig, hé. En ze moeten de toplaag nog gieten!’

‘Woont u hier?’

‘Ik? Nee. Ik woon hier vijf kilometer vandaan.’

‘En u komt eens naar de werken kijken?’

‘Nee, ik kom naar de bank. Bij ons waren er vroeger twee, maar het is allemaal weg, hé.’

‘Is dit de dichtstbijzijnde bank voor u?’

‘Ja. Het wordt een rare wereld, hé. Terwijl vroeger… Het ging toen allemaal vanzelf. Geen miserie. Werk zoveel als je wou [hij wijst naar een vrouw die de bank verlaat en door het zand zijn richting uit loopt]. Dat is mijn vrouw. Kijk, die man is foto’s aan het maken van de baan. Ik zeg hem net dat we tot hier moeten rijden om naar de bank te komen.’

‘Ja, vroeger hadden we alles. Banken, dokters, tandartsen.’

‘Allemaal weg.’

‘Nu alleen nog een apotheek en een café.’
‘En twee voetbalpleinen.’
[een ijskar rijdt over de onverharde weg, *Mr. Sandman* weerklinkt]
‘Maar het is hier nu toch al een beetje beter, met die nieuwe baan die binnenkort klaar gaat zijn.’
‘Er wordt al tien jaar over gesproken en nu zijn ze er eindelijk aan begonnen. Hoog tijd.’
‘Hoog tijd.’

‘Dit is de Albrecht Dürerstraat. Ik heb het op Wikipedia bekeken. Het is een beroemde kunstenaar. Ik zei het aan de buren: “Jullie wonen in een beroemde straat!” En niemand kende hem. Op het einde links. Het is tien minuutjes wandelen naar de supermarkt.’

‘Om dertien uur nul
twee hebben we onze
volgende bus.’

‘Ik ga mijn ronde omdraaien. Ik kreeg daarnet telefoon van P. Ik ging hem eigenlijk op de terugweg bezoeken, maar de katten zitten binnen en hij zegt dat ze ongeduldig beginnen te worden. `Ga rechtdoor.` Kijk, het is hier dat ze ooit de eerste spaghetti van het dorp hadden. Dat was ongelofelijk. Het leek hier wel een stad. Spaghetti! Sinds kort ook mojito’s. Maar nu is het hier `ga rechtdoor` het ene eethuisje naast het andere. In het weekend staan ze geparkeerd tot voor onze deur, zo druk wordt het. Ze zenden ook wekelijks een radioprogramma uit. *Radio Te Lande*. En dan zit het stampvol. `Volg de weg voor drie kilometer en dan ga rechtdoor.`’

‘Ik wou dat het al
gedaan was.’

‘Een wei die opgedeeld is in vier loten. De gele borden staan er al.
[hij slaat links af aan de kerk]
[hij trekt op]
[hij vertraagt]
Een rij witte dozen. Het was zo’n mooi dorp en het lijkt er in de verste verte niet meer op. Het

is aan het verstedelijken aan een ongelofelijk tempo. Als het zo doorgaat, weet je binnenkort niet meer waar het ene dorp begint en het andere eindigt. Je zal een kadasterplan nodig hebben om te weten of je in Z. of D. bent.
[…]
[hij stopt]

[hij rijdt achteruit een parkeerplaats in]
Aan Sint-Lucas kregen we les over kleuren. Ik weet het nog goed.
[hij legt de motor stil]
De docent zei: “Zwart bestaat niet.”
[hij trekt de handrem aan]
Even later wou hij iets projecteren en vroeg hij een medestudent om de zwarte gordijnen dicht te trekken.
[hij opent het portier]
[hij stapt uit]
[hij sluit het portier]
Die antwoordde: “Welke gordijnen?”’

Zes flessen van een liter halfvolle melk, één liter karnemelk, twee halve liters chocomelk, een bak plat water, zes rijstpapjes, twee ravioli’s en vier potjes chocomousse
[de schuifdeur gaat open]
[glas tegen glas]
[verschuivende bakken]
[de schuifdeur gaat dicht]

‘Ze zijn al aan het schilderen. Het is opgeleverd; ik geef mijn laatste factuur af. Ik heb dat stukje eraan gezet. Het is lelijk, maar binnen is het goed, twee keer zo ruim.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

S ‘Daar zien we V. Dat is een pak groter. De straat waar mijn ouders wonen is de verbindingsweg. Mijn mama gaat nu naar daar voor haar boodschappen. KKKKCCCCH HHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

Daar is ook meer industrie. Een grote producent van prefabbeton. Best veel mensen die ik ken werken in die firma. Dat moet bijna iets historisch zijn, als je ziet hoe dat bedrijf verweven is met het centrum.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

P ‘Is dat dan voor een magazine?’

M ‘Het is voor de Vlaamse Bouwmeester.’

P ‘Ja? Dat is wel een ideale job.’

S ‘Nu ik je hoor spreken over die veranderende dorpen, moet ik toch zeggen dat het mij altijd opvalt hoe weinig de dorpen in de streek eigenlijk veranderen. We spreken veel over appartementsgebouwen. Maar hier heb je dat bijna niet. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Ik denk dat de grootste veranderingen hier, landschappelijk dan, plaatsvonden toen die villawijken gebouwd zijn. Op dat moment heeft het dorp echt een andere vorm gekregen.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

L ‘Hoe denk je dat het komt dat die appartementsgebouwen hier niet of nog niet gekomen zijn?’

S ‘Dat heeft, denk ik, te maken met de regio. Je wil hier als buitenstaander niet per se komen wonen. Volgens mij is de vraag naar die dingen daarom veel minder.’

P ‘Die *hypermodernbouw*, die vind je hier echt niet. Zoals die villa’s die je overal ziet die lijken op bunkers, die zie je hier niet. Of toch heel weinig.’

S ‘Het is nu wel zo – ik weet natuurlijk niet in hoeverre dat hier geldt – maar de stad I. let op de beeldkwaliteit van de dorpen en dergelijke, zeker vanuit de geschiedenis die ze hebben met de wederopbouw.’

P ‘Dat is de Kemmelberg. De Zwarte- en Rodeberg. Corrigeer mij als ik fout ben, hé.

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

Wat je daarachter ziet is al Frankrijk. De berg met de antenne, de Katsberg, is zelfs al Frankrijk.’

S ‘Van hieruit zie je toch maar wat voor kleine bultjes dat zijn. We spreken van “bergen” maar ze zijn honderdzestig meter hoog, of iets in die buurt. Dat is eigenlijk niets. Een bultje in het landschap.

Ik herinner me nog dat we ooit bezoek hadden van enkele Amerikanen. Ik had hen vol enthousiasme verteld dat ik hen de volgende dag mee zou nemen naar de *Flemish mountains*. De teleurstelling was groot, de volgende dag. Hoezo, *mountains*?’

B ‘Dat is de watertoren van P. en dat zijn de windmolens van P.’

‘Vandaag zou ik mijn eigen huis nooit meer mogen zetten. Er stond een bouwvallig café en een staande wip. De grond vol steenpuin. Distels tot aan je ellebogen. Nu staat er een boomgaard.
[…]
Nog een haciënda.’

Drie flessen van een liter volle melk
[de vier richtingaanwijzers knipperen]
[de bestelwagen staat aan de rechterkant van de weg]
[de motor draait]
[hij loopt over de oprit richting achterdeur]
‘File tussen Antwerpen en Lokeren ter hoogte van Kalken. Daar is één rijstrook versperd.
[de achterdeur van de bestelwagen gaat open en kort daarna weer dicht]
Als ik mijn route doe, dan stopt die camionette vanzelf. Dat is een zodanige routine, dat je weet welke klanten je op welke dag doet. Ze stopt automatisch bij de juiste huizen. Ik moet daar niet meer over nadenken. Je weet dat, hé. Dat moet ik niet opschrijven en richting Antwerpen een half uur erbij.’

93 104 80

93

94 105 81

Twee halve liters halfvolle melk, twee pakjes Solo, smeerboter, twaalf potjes yoghurt en zes eieren

[de schuifdeur gaat open]

[glazen flessen raken elkaar]

‘Niet thuis. Maar ze nemen elke week hetzelfde, dus ik kan het aan de deur zetten. Dat onthou ik. Geen boekje nodig.

Uw ouders: dat is om de veertien dagen. Twee pakjes Vitalinea, dat zijn van die magere yoghurtjes. Euhm. Normaal ook potjes chocomousse. Rijstpapjes van tweehonderd gram. Soms een paar halve liters melk. En nu en dan eieren. Ja.

[…]

Ik heb zelfs veel klanten van wie ik niet eens de naam ken. Het zijn allemaal gewoonten. Ik weet ook waar ik vooruit of achteruit moet rijden, waar ik de camionette best zet, of ik ze best laat draaien. Het zijn gewoonten.

Welke honden ik een koekje moet geven, dat weet ik ook.

[…]

We krijgen regen, straks. Het ziet er daar donker uit.

[…]

Dat is hier een kleine baantje, doodlopend.

[kasseien]

[rammelende flessen]

Vroeger kon ik hier verder naar de steenweg, maar ze hebben op het einde paaltjes gezet. Er kwam te veel sluipverkeer langs hier: mensen die de lichten wilden vermijden.

95

94 Op de hoek gaan ze een blok appartementen zetten. Die grote kelder zal wel zijn om garages in te steken. Waarschijnlijk.
[het begint te regenen]

Ze zijn er daar mee, met de regen.

Het zal wel beter zijn voor de mensen die hier wonen. Die paaltjes. Als ze over die kasseien razen… Het zullen wel de buren geweest zijn die erom gevraagd hebben, zeker? Nu hebben ze een grote werf in de plaats. Ze zijn er al een tijd aan bezig. Er staat al een soort onkruid dat ik niet ken op die zandhopen. Ja, ze zullen er nog een tijdje zoet mee zijn.'

95 <u>Een bak halfvolle melk, twaalf eieren, zes potjes rijstpap, vier potjes flan (vanille)</u>

'Hier ging ik vroeger altijd binnen, maar sinds covid hebben ze schrik gekregen, denk ik. Ze zetten nu hun bak buiten met een briefje en geld in. Ik zwaai dan eens.
[terug in de bestelwagen]

Het zal een tijd duren, denk ik, voor de schrik weg is.'

‘Ik kan hier niet goed tegen.’
Ze legt haar hoofd tegen zijn schouder.
‘Moest ik rijk zijn, ze zagen mij nooit meer op een bus.’

Het blonde meisje met de slaapzak stapt uit.

Vijf kilogram nieuwe aardappelen en ook twaalf eieren

‘Dat huis met die grijze auto voor de deur: ze moet aardappelen hebben, maar vraag eens of het oude of nieuwe moeten zijn.’
[een deurbel]
[een vrouw bij het raam doet voorzichtig het gordijn opzij en verdwijnt snel uit zicht]
[wanneer hij erbij is en opnieuw aanbelt, gaat de deur wel open]
‘Het mogen nieuwe aardappelen zijn. En ook twaalf eieren.’

‘Het is om dertien uur twintig dat onze andere bus komt. Ik was verkeerd. We kunnen in de schaduw wachten.’
[…]
‘Wat zegt hij?’, vraagt ze. ‘De chauffeur zegt dat hij niet te snel mag afstappen. Hij ging te snel door de deuren; ze waren nog niet volledig open en dan blokkeren ze’, zegt hij. ‘Jaren terug heb ik eens iemand zien vastzitten tussen de deuren. Zijn lichaam was al buiten, maar zijn boekentas niet. De bus vertrok en hij heeft zeker gedurende twintig meter buiten gehangen.’

‘De laatste tijd is het niet aangenaam meer om hier te rijden, met die werken. Het is ongelofelijk. Het komt voor dat een traject dat normaal vijf minuten in beslag neemt, plots twintig minuten duurt. Nu ook. Dit duurt normaal twee minuten, maar ik moet helemaal binnendoor.
[hij haalt een sigaret uit een pakje en steekt ze aan]
[de radio (NRJ) speelt amper hoorbaar in de achtergrond]

Ik werkte in de Colruyt, maar ben daar gestopt en toevallig hier kunnen beginnen toen ik een machine binnenbracht voor herstelling.
[…]
Vorig jaar is de ruit van mijn bestelwagen ingeslagen. Volgens de politie omdat er een gps-houder aan de voorruit kleefde, maar het is omdat de zijkant en de achterkant

vol staan met foto’s van robotmaaiers. Die dieven denken dat de koffer gevuld is met zo’n robots.
[…]
Zie die container hier staan!
In een bocht. Niet te geloven. Dat zou je eens moeten proberen in de stad, je had al vijftien boetes. Maar in een dorp kan je nog stunts uithalen.’

Twee halve liters chocomelk en dus vijf kilogram nieuwe aardappelen

‘Sommigen zetten hun lege bak aan de straatkant. Er zijn mensen die hun krant aan het venster zetten of een envelop. Ja, ja, dat is zo afgesproken, hé. Van bij het begin. Als je weet dat ze dat doen, dan let je daarop.

Kijk hier. Twee lege flessen chocomelk. Dan weet ik dat ze opnieuw chocomelk moet hebben, maar ook aardappelen. In deze tijd van het jaar liefst nieuwe. Als ze chocomelk moet hebben, dan ook altijd aardappelen. Het zou niet makkelijk zijn om uit te leggen aan iemand anders waarop ze zoal moeten letten [hij lacht].

[in de verte weerklinkt *Mr. Sandman*]

[de bestelwagen rijdt de parking van het woonzorgcentrum op]

Ik heb hier een paar klanten in de assistentiewoningen.’

[hij belt aan op het bord van de intercom]

‘Hallo?’

‘Het is de melkboer.’

[de deur gaat open]

[…]

‘Wil jij een cola? Hier eet ik altijd mijn boterhammen. Ik sta van de baan. Ik kan eens naar het toilet als het moet. Het is hier rustig.’

[hij zet de radio luider]

[hij zet de radio nog wat luider] ‘Een standvastige zomer zit er voorlopig nog niet in. Voortdurend buien. Het zal wisselvallig blijven. We zullen geen zomer hebben zoals de drie vorige. Dat is niet goed, hé, dan gaan er veel op reis gaan. Als het een goede zomer is, blijven veel mensen hier, maar als het slecht weer is, willen ze allemaal weg.
[hij wijst]
[de bestelwagen rijdt achteruit de oprit op]
Dat is hier een klant van één keer in de maand.
[hij stapt uit en loopt richting de deur]
[…]
[hij stapt terug in]
Het zal voor volgende week zijn.
[hij krast iets uit in een schriftje met een rode kaft]
[hij wijst naar een gemaaid veld]
Die heeft het zich geriskeerd om zijn gras af te doen. Ik zou het ook moeten doen, maar ik heb nog niet gedurfd, met dat weer.
[hij wijst naar de andere kant van de weg naar een reeks stalen spanten op een boerenerf]
Er is hier een boer een nieuwe koeienstal aan het zetten. Er mag niet veel tegen gaan als je dat terug wil verdienen.’

Toch vijf kilogram aardappelen

‘Hier was vroeger amper verkeer, maar nu, met die werken verderop… Het zal die mensen hier tegenvallen. En kijk hier, die staat met zijn huis bijna op de baan. Hij zal

zich niet willen laten onteigenen hebben, denk ik. Daarom zit er nu zo’n knik in de baan. Ik schrik ervan dat zoiets kan. Dat ze die baan anders moeten leggen omd…’
[de gsm rinkelt]

‘Hallo.
Hallo?’
[…]
‘Ah, ik ben juist gepasseerd. Maar anders kom ik eens terug als je iets moet hebben.
Goed?’
[…]
‘Ah, maar ik ben nog niet ver, ik kom nog eens terug tot daar.’
[…]
‘Ja, het is waar, ik ben wat vroeger, normaal ben ik hier zo vroeg niet.’
[…]
‘Ja, ik zal eens…’
[…]
‘Ja, dus het zijn enkel aardappelen, hé?’
[hij haakt in]
[de bestelwagen rijdt een oprit op, rijdt er achteruit weer af en vertrekt in de andere richting]
‘Godverdomme. Een die ons zien rijden heeft. Ja. Als de melkboer dan eens wat vroeger is, is het ook niet goed.’

‘Steek die brief maar in de brievenbus. Bij nummer 37. Doe je deur dicht, ik ga mij ondertussen draaien. Ik zie dat hij thuis is.
[…]

Wat er in de verkaveling allemaal door elkaar staat, dat is ongelofelijk.

Modern blokje. Modern blokje. Fermette.

Modern blokje. Een raam in de vorm van een hartje. Dat past hier toch allemaal niet samen?

Ik zet een blokje bij, ter uitbreiding van de living. Het huis staat er nog niet lang. Sleutel-op-de-deur… Nu blijkt dat ze meer van thuis uit werken en wordt het te klein.
[…]

Zwart modern blokje. Donkerrood modern blokje met een garageblokje. Iemand die twee percelen heeft gekocht, denk ik, en er dan zo’n grijze kast van een huis heeft gezet. Bouw dat dan in S.-M.-L. En wat staat dát huis daartussen te doen? Ik vind die andere huizen ook lelijk, maar ze passen tenminste tezamen.’

‘Kijk, een haciënda.
[…]
Als student heb ik ooit nog tijdens mijn stage de opera moeten opmeten. Dat heeft weken geduurd. Ik zat tijdens de middag vaak op zolder boven het orkest terwijl ze repeteerden. Een rond stuk valse plafond kon eruit, zodat de luster

kon worden opgetakeld om hem op te blinken en lampen te vervangen.
[…]
Levensgevaarlijk. De mensen die in die zijstraatjes wonen, weten allemaal dat ze voorrang van rechts hebben en nemen die ook, blindelings. Als er dan zo’n haag staat…’

‘Zeg, hoe gaan we dat hier oplossen?’
‘Ja, er moet iets gebeuren. Die poutrel ligt gewoon op een snelbouw.’
‘Ja, een snelbouwsteen…’
‘Dat is niet genoeg, zeker?’
‘Nee, hé.’
‘Ik zou er een L-profiel op kunnen lassen.’
‘Ja, het is gewoon die dwarsbalk die gevangen moet worden.’
‘Ja.’
‘Als je hem twee keer kunt ondersteunen en aan de andere kant hetzelfde… Dan slapen we weer.’
‘Ja, een L.’
‘De krachten zitten dan eens naar beneden.’
‘OK.’
‘Het is nu het moment.’
‘Ik vind het ook.’
‘Ze zullen er niet door geruïneerd zijn, zeker?’

‘Dat vind ik immens lelijk. Maar dat vind ik dan weer een van de mooiste. Heel goed in evenwicht. Het heeft het geluk dat het alleen staat natuurlijk. Nu ja, er staat een tankstation naast, maar er zit wat groen tussen.’

‘Dit is de eindhalte.
Door de werken stopt
de lijn hier. Iedereen
uitstappen.’

[de bestelwagen rijdt de oprit van een bloemisterij op]
[hij wijst]
‘Hier hangt normaal gezien een briefje aan de deur. Maar ze heeft vorige week nogal veel genomen. Ze zijn naar de zee, op verlof. Het is er het weer niet voor.
Ik ga toch maar mijn regenvest aantrekken.’

‘Er is nog een depannage bijgekomen. Vorige week geïnstalleerd en er loopt iets mis. Bij die andere start ik van nul. De draad ingraven, installeren en een beetje uitleg geven aan de mensen.
[hij stopt net voor de rotonde]
[hij draait links de parking van de dagbladhandel op]
Ik ga nog snel iets halen.
[hij komt terug met een blauw pakje Gauloises Blondes]
[hij legt het pakje in de gleuf onder de radio]
Eerst de depannage. Het kan van alles zijn. Het komt vaak voor dat een kabel te veel aan de oppervlakte ligt en dan snijdt de robot die door.
[…]
Aan de andere kant van de weg, dat bos en die gebouwen, dat is allemaal van het OCMW. Een asielcentrum. Het is allemaal van hen. Hier het gras afrijden… Ze doen dat met een gewone grasmachine… Daar zijn ze een volledige dag mee bezig. In het bos zijn zelfs nog – ik heb het van horen zeggen – kraters van de oorlog. Volledig afgesloten.
[…]
In deze straat rijden zes robots van mij rond.’

108

109

Vijf kilogram nieuwe aardappelen

‘Als de zon door de wolken komt, steekt ze.
Ah, die moet aardappelen hebben blijkbaar! Als de zak aan het hek hangt, dan moeten ze aardappelen hebben. Kijk hier [hij wijst]. Er hangt een plastic zak aan het hek, dan weet ik dat de melkboer moet stoppen. Dat is niet te schatten, hé? De geheimen die ik allemaal heb en de tekens die ik krijg.’
[het portier gaat open]

‘Hallo! Dat mogen nieuwe zijn zeker?’
‘Mag ik hier een foto maken?’
‘Tuurlijk. Van wat?’
‘Ik maak een documentaire over de ronde van uw melkboer.’
‘Ah! We hangen een plastic zak aan het hek als hij moet stoppen. Om de veertien dagen. Je moet niet te veel aardappelen in huis hebben. [hij wijst naar zijn tuin] Dat is nogal eens een treurwilg, hé? Twintig jaar oud is hij. Dat zou je niet zeggen, hé? Twee keer per jaar giet ik het slijk uit mijn vijverfilters op zijn wortels. Dat is het geheim. Het is niet te geloven hoeveel voedsel daarin zit. Ze staan achter dat tuinhuis daar, mijn filters. Tweeduizend liter!
[...]
Mijn grootste vis is vorig jaar gestorven. Door een onweer. Als het warm is, liggen ze aan de oppervlakte, wist je dat? Het drukverschil van de donderslag is hem fataal geworden.’

99

110

Twaalf eieren, één fles Cécémel, vier flessen van een liter halfvolle melk, vier potjes Oikos (stracciatella), acht potjes yoghurt met fruit

‘Hier staat een bak melk tegen de hekstijl. Dat zal voor mij zijn!

[…]

Is daar iemand thuis? Nee zeker?

Ze zullen nog op reis zijn.

Ik zag toch iemand onder de carport. Zijn ze toch al terug dan?

[…]

Ik heb vier soorten. Van elk twee dan? Oei, ik heb er geen meer met perzik. Welke heb je het liefst? Bosbes? Voilà.

[…]

[het koppel dat net twaalf eieren, één fles Cécémel, vier flessen van een liter halfvolle melk, vier potjes Oikos (stracciatella) en acht potjes yoghurt met fruit (twee met aardbei, twee met ananas en vier met bosbes) kocht, loopt voorbij met hun hond aan de leiband]

[de motor start]

[de radio begint te spelen]

Het ziet er maar gevaarlijk uit om te gaan wandelen. Ze zouden beter een paraplu meenemen. Ze zouden snel terug thuis kunnen zijn.

Net terug uit het zuiden van Frankrijk…

Ik heb dat nog nooit gedaan; het zegt mij ook niet veel. Ik weet van niet beter dan te werken. We lopen natuurlijk ook de hele dag buiten en zijn in de natuur, dat scheelt veel. Wat moeten we meer hebben? Eten en drinken kunnen we thuis ook goed. Ik zal

niet zeggen… Voor iemand die op een appartement woont, is dat iets anders, maar voor mij… De zon kan toch maar ergens schijnen.

Nee, nog nooit weggeweest tijdens die vijfendertig jaar dat ik dit nu doe. Sinds ik bezig ben, heb ik nog geen enkele dag… Nee, ik lieg. Ik ging zeggen: ik ben nog geen dag thuisgebleven, maar het is wel zo. Ik ben veertien dagen thuis geweest omdat ik covid had. Ergens opgepikt op mijn ronde. Maar verder ben ik tijdens die vijfendertig jaar nog nooit van mijn ronde weggebleven. Ziek of niet, altijd mijn werk gedaan. Ik heb eens staan overgeven in een haag en toch voortgedaan. Maar nu met die covid mocht dat natuurlijk niet.’

[…]

[hij zwaait naar een vrouw die haar hond uitlaat]

[ze zwaait terug]

Eén vlootje margarine en vier flessen van een halve liter halfvolle melk

‘Vorige week was het tractorwijding. Dat was een lange sliert. Ik heb er ook achter gestaan. Meer dan honderd! Ze slaan hier af [hij wijst] en de pastoor staat op het einde met zijn borstel.

Ze waren allemaal gewassen, de tractors.’

[hij zwaait opnieuw naar de vrouw die nog steeds haar hond uitlaat]

109

110

Twee flessen plat water, twee halve liters halfvolle melk, drie potjes chocomousse, één liter karnemelk, tweehonderdvijftig gram belegen kaas en vier potjes yoghurt (natuur)
[de bestelwagen stopt]
[het portier gaat open]
[wagens razen voorbij op een nat wegdek]

‘Zoveel verkeer. Het is niet te doen. Het is door die werken in het dorp. Al het verkeer komt hierlangs. Het is nu al veel, maar als er een groot ongeval gebeurt op de E17, dan is het een ramp.

Dat is hier ook een melkboer geweest, de laatste wiens ronde ik heb overgenomen.
[de bestelwagen rijdt de oprit op]
[tussen de begonia’s staat het leeggoed]
[de lege flessen worden ingeladen]
[het lijstje dat de klant achterliet op een briefje in een fles wordt bij elkaar gezocht]
[de bestelling wordt tussen de begonia’s gezet]

Hij is altijd melkventer geweest, en zijn vrouw bloemist. De serres staan er nog.’

113

100

111

‘Zij zetten het op de hekstijl als ze iets moeten hebben, maar er staat niets.’

‘Het is heel jammer dat de maïs zo hoog staat. Het zicht dat je hier hebt op B. is fantastisch. Za-lig vind ik het hier. Dat groot wit gebouw daar is A.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

[blaffende honden]

S ‘Het is heel mooi hoe we de heuvels naderen. Hier zijn de kernen klein.’

P ‘Die twee heuvels in de verte zijn terrils van de steenkoolmijnen. Lichtjes zichtbaar in de mist daar.’

B ‘Zoveel blaffende honden.’

P ‘Ja, het is zowat het enige wat je hier hoort. Het zou naar het schijnt pijn doen aan hun oren, ballonnen. Vandaar. Je hoort geen verkeer, ook al zie je het, maar die honden hoor je wel.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

S ‘Mooi, hé?’

L ‘Ja, heel mooi.’

–

‘Over één komma negen kilometer je komt aan op je bestemming.
Hier stop ik soms om een foto te maken.’

‘Is het hierin? Of is het de volgende? Het is de volgende,
aan het kapelletje en het witte hekje.
Ja, deze moeten we hebben.’

‘Hier zou je perfect je huis onbewaakt kunnen achterlaten,
maar doe dat waar ik woon en ze zijn met alles weg. `Links afslaan en vervolgens rechts aanhouden.` Maar ze
zijn slim, hé, die dieven, ze doen het altijd op hun gemak.
Een volledige bestelwagen leegroven op klaarlichte dag,
daar draaien ze hun hand niet voor om. `Rechts aanhouden.`
Wat nu ook steeds vaker gebeurt, is dat ze gewoon met een
verhuiswagen toekomen en een volledig huis leeghalen.
`Over honderd meter: je komt aan bij je bestemming.` Hoe komt dat? De buren hebben
geen contact meer met elkaar. Ze weten simpelweg niet
of de buren gaan verhuizen of niet.
[…]
Ik moet nummer 30 hebben, alweer.
Dit is 24.
31.
Ja, hier, 30.
Hopla.’

‘Goeiedag’
‘Goeiedag, we verwachtten u.
Zie, ik heb de laatste dagen het gras niet kunnen maaien.
Zou die robot dat aankunnen?’
‘Ja, hoor. Dat is geen enkel probleem.’
‘Het staat lang. Vorige zaterdag heb ik een poging gedaan
om de kanten af te doen, maar ik heb moeten lopen om op
tijd binnen te zijn, want het begon te gieten.’
‘Ja, dat weer…’
‘Het is niet nodig dat u binnenkomt, zeker?
Loop maar door de tuin.
Ik ga langs de achterdeur buitengaan. Ik ben dadelijk bij u.
[…]
Hier heeft het gras een andere kleur. Het was vroeger onze

moestuin. Maar ik kreeg het niet meer gebolwerkt. Dus nu is het gras en komt er zo'n robot. Hier stonden berken, die zijn kapotgegaan. Hier stond een kriekelaar, ook kapot.'
[…]
'Er hangt regen in de lucht.
[…]
Waar zit hij nu? Kom hier, kameraad.'

[hij loopt achter de robot aan]
'Ligt in het midden ook een kabel?'
'Ja, dat is om terug te keren naar het laadstation.'
'Ah.
Het is nat, hé?'
'Ja, maar dat is geen probleem, hij kan dat aan. De robot is ervoor gemaakt.'

'Zit daar een code bij?'
'Ja, die kan u zelf kiezen.
[hij zet de robot op het verhoogde terras]
Voilà, hier is onze kameraad. Hier zit de algemene aan-uitknop.
Wanneer zet u hem af?
Om hem te kuisen, in de winter om hem binnen te zetten.
[hij draait de robot om]
Groeit uw gras hier snel of niet?'
'De laatste tijd toch wel.'
'We zullen hem laten maaien tussen 10 uur en 18 uur, elke dag, behalve zondag.
Dan hebben uw buren er geen last van. Goed?'
'Ja, goed.'
'Nu nog de maaihoogte instellen.
Dat is met dit pijltje, dan "OK".
Het staat nog vrij hoog.'
'Ja, met die regen, hé.'
'Nu het veiligheidsniveau. Er zijn drie mogelijkheden: laag, medium of hoog. Laag betekent dat er geen pincode is. Dat raad ik niet aan. Medium: er staat een pincode op. En hoog betekent dat er een pincode én een alarm is. Dat betekent dat als iemand op "stop" duwt of de robot opneemt en de pincode niet ingeeft binnen de vijftien seconden, er een sirene afgaat.'
'En wat is die code?'
'Die stellen we straks in zoals u wilt.'
'Ah.'
'Wilt u die sirene of niet?'
'Dat mag.'
'Ja?'
'Ik zal het dan wel eens tegenkomen zonder dat ik het weet.'
[…]

‘Voilà. Alle andere instellingen zijn voor ons.’
‘En wat is dat hier?’
‘Dat is allemaal voor ons, meneer. Ik zou daar allemaal niet aankomen, moest ik van u zijn.’
‘En dat hier ook niet?’
‘Nee, dat ook niet.’
‘Is dat om een bericht te sturen?’

‘Nee [hij lacht]. In die map komen alle foutmeldingen terecht. Ik zeg het, dat is echt allemaal voor ons.
We gaan hem eens op het gras zetten.’
‘Ja. Mag ik dat hier vastnemen?’
‘Ja. Zet hem maar gewoon op het gras.
Als u nu eens op “stop” duwt.’
‘Ja. Start hij dan?’

‘Nee, nog niet. Dan gaat de klep open. Daar kan u op “start” duwen.’
‘Start.’
‘Dan op “OK”.
Nu enkel de klep sluiten en hij is vertrokken.’
‘Zo.’
‘Nu gaat hij twee meter rijden en dan begint hij te maaien. Voilà.’
‘Oei. Zit hij ergens tegen?’
‘Nee, dat is het geluid van de robot. Het is omdat uw gras zo hoog staat.’
‘Ja, met die regen, hé.
U weet dat misschien niet, maar hier in de straat zijn er nog enkele mensen met zo’n robot.’
‘Ja, ik heb die bij uw buurman ook geïnstalleerd.
Duw maar eens op “stop”.’
‘Zeg, er is toch een boekje bij? Een handleiding?’
‘Ja.’
‘Stop.’
‘En nu uw code ingeven.’
‘Zo.’
‘OK, duw nu eens op “park” en dan op “OK” en dan de klep dicht.’
‘Wat gaat er dan gebeuren?’
‘Dan gaat hij naar huis gaan.’
‘Naar huis?’
‘Naar het laadstation.’
‘Het is veel ineens.
Gaan die dingen vanzelf dicht?’
‘Die geulen voor de kabel?’
‘Ja, die geulen.’
‘Ja, over een week ziet u daar niets meer van.
Als er iets is, belt u maar, hé.’

‘Ja. Maar ik zeg het, hier zijn genoeg mensen in de straat met zo’n robot die er misschien meer van weten dan ik. Ik kan daar altijd eens aanbellen.’
‘Ja. Uw gebuur heeft dezelfde.’
‘Bedankt. Ik ben blij dat ik het niet meer zelf moet doen.’
[zijn vrouw komt buiten]
‘Is het al gebeurd?
We schuiven allemaal op. Daar kan je niets aan doen. Hij is van ’43 en ik van ’44.
Allebei al een dikke zeven vooraan. Dat kan al tellen.
Ja. Wat wil je eraan doen?’
‘Je kan er niets aan doen.’
‘En ons Sarah is terug van haar reis.’
‘Italië.’
‘Van gisteren terug. “Nu heb ik een berg was”, zei ze.
“Ja, dat kan ik geloven”, zei ik.’
‘Gaat dat ding niet gestolen worden?’
‘Kan altijd natuurlijk, maar met dat hoogste veiligheidsniveau is dat moeilijk.’
‘Zo’n gezin met drie kinderen. Veel was. Maar het zijn drie brave. En wij schuiven mee op. Maar goed.’
‘We zijn toch al gered wat het gras betreft.’
‘Ja.’
‘We hebben twee keer prinsessen gezet en ze zijn geen enkele keer uitgekomen.’
‘Twee keer.’
‘Ach ja. Wat kan je daaraan doen?’
‘Goed, ik moet naar de volgende klant.’
‘Bedankt, hé.’
‘Ja, bedankt, hé.’
‘Hij is al bezig, onze kameraad.’

‘Over honderd meter rechts afslaan.
Rechts afslaan.
Over vierhonderd meter rechts afslaan.
Dit is dezelfde Grote Baan als die waarop we vertrokken zijn. Het is een eind van hier. Heel verwarrend. Klanten die met hun gps naar de winkel willen komen, vinden ons niet.
Rechts afslaan.
Over zeshonderd meter links afslaan.
Nu gaan we een “drie-vijftien” gaan installeren. Dat is een robot voor een grasplein van duizend à duizendvijfhonderd vierkante meter. Geen idee hoeveel draad ik ga moeten inwerken. Dat hangt vooral af van hoeveel bloemperken, moestuinen en zandbakken er zijn…
Eens de draad in de grond zit en de robot begint rond te rijden, volgt die geen vast parcours, maar rijdt hij rechtdoor tot hij een obstakel tegenkomt of een draad in de grond. Dan keert hij in een willekeurige richting en rijdt hij verder. Zo wordt het volledige gebied afgereden.
Links afslaan.
Dadelijk rechts afslaan.
Hoe meer hij botst en draait, hoe meer obstakels, des te langer rechts afslaan het duurt.’

P ‘Met een beetje verbeelding kan je de zee al zien. Aan de horizon zie je als het ware nog een tweede, kleine, grijze horizon: dat is ze. Die witte lijn ervoor is de hoogbouw.’
S ‘Nu vliegen we over de Grote Ring.’
L ‘Ligt die niet rond B.?’
S ‘De Grote Ring is de baan tussen I. en P. De baan

bestaat uit twee keer twee rijstroken. Zie je dat? En die baan wordt helemaal niet volgens die capaciteit gebruikt.
Dat stamt nog uit de tijd dat men vond dat deze regio ontwikkeld moest worden. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Tja. Kijk, er loopt gewoon een baan naast. We noemen dat de oude baan en daarnaast heeft men

de ring gelegd.’
L ‘En wanneer is die ring er gekomen?’
S ‘Ik was nog jong, dus ik denk, goh, een jaar of veertig geleden.’
L ‘Ik herinner me hetzelfde over het dorpje waar ik ben opgegroeid. Daar kwam ook plots een expresweg parallel aan de oude steenweg.’
S ‘Ja, ja.’
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
L ‘Je ziet wel dat die oude baan daardoor wordt ontlast.’
S ‘Ja, dat zeker.’
L ‘Dat is natuurlijk het minste dat je mag verwachten.’
S ‘Het is nu piekuur, eigenlijk.
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
Ik zie wel dat ze de Grote Ring aan het versmallen zijn. Ze hebben er al een eenvaksbaan van gemaakt op sommige plekken. Gewoon omdat het infrastructureel zo overgedimensioneerd is. Maar ondanks die Grote Ring, zie je in mijn dorp dat er soms in de centrale straat, op zondagavond wanneer de toeristen naar huis terugkeren, file staat. Het gebeurt echt. Ik heb dat nog meegemaakt. KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH Het is een heel tijdelijk verschijnsel, maar er wordt nog steeds gesproken over een mogelijke verbinding die ervoor zou zorgen dat het dorp ontlast wordt. Een ringbaan… Weet ik wat nog allemaal. Maar men weegt daarop vanuit KKKKCCCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH De vraag daarbij is maar in hoeverre je deze regio moet beschouwen en behouden als één uitgestrekte open ruimte in het teken van de landbouw. Sommigen noemen het een archaïsch landschap. Of moet je het net intensief gaan ontwikkelen? Ik denk zelf dat het verhaal ergens in het

midden ligt. Het moet ook niet per se blijven zoals het allemaal was, maar zomaar grote infrastructuur in het landschap drukken…'

L 'Je zei net dat dit vaak een oud of ouderwets landschap genoemd wordt. Zou je het zelf ook zo benoemen?'

S 'Sommige architecten noemen het hier soms een soort van museum. Omdat ze vinden dat de tijd hier is blijven stilstaan. Maar ik heb mij daar altijd tegen verzet. De snelheid van het leven is misschien minder intens dan in de stad, de bewegingen van verandering zijn wellicht minder talrijk KKKKCCCCHHH

P ‘Is dat daar een slag? Zouden we daar kunnen landen? Dan kan de jeep ons makkelijk oppikken. Misschien daartussen?’

S ‘Van hieruit zie je wel heel goed hoe bebost die heuvels zijn. Het zijn diestiaanheuvels: stenen uit een andere geologische periode die eigenlijk KKKKCCCCHH HHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

Oude zandbanken [ze wijst]. En die koppen, dat is diestiaan, een soort zandsteen die verkit. Als je erop gaat, kan je die nog vinden, het is een soort roestkleurige zandsteen. Landbouw is op zo’n ondergrond niet mogelijk. En die koppen, die verkitting is meteen

ook de reden waarom KKKKCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHH HHHHHHHHHHH die zandbanken er nog zijn. De rest is geërodeerd, maar die koppen zijn blijven liggen. En daardoor is dat natuurlijk altijd bebost gebleven. Behalve tijdens de wereldoorlogen.’

L ‘Wat wil je niet zien veranderen?’

S ‘In mijn geboortedorp?’

L ‘Ja, maar ook in het algemeen.’

S ‘Ik vind het idee dat het landschap gegroeid is door de eeuwen heen belangrijk. De diversiteit die daardoor in het landschap te zien is en een historische grondslag heeft, is heel waardevol. De beboste zandbanken die grenzen aan het landbouwgebied, bijvoorbeeld. Ik zou het jammer vinden moest dit landbouwgebied onder druk komen te staan. Ik ben absoluut voor meer natuur, maar er wordt de laatste tijd zodanig gestreefd naar het aanplanten van nieuwe bossen KKKKCCCCHHH HHHHHHHHHHHHHHHHHHHH dat men in sommige streken op landbouwgebied bos zou aanleggen. De streek is van oudsher een landbouwlandschap. Dat je het wat ecologischer zou kunnen doen, staat buiten kijf, maar het idee dat het een ander landschap zou worden, zou ik jammer vinden. Ik vind het belangrijk om daar rekening mee te houden.’

L ‘Ik vind het heel erg mooi, maar ook beangstigend om te zien hoe die velden tot aan de rand zijn volgestoken met wat moet opbrengen, en op termijn wellicht niet meer zal opbrengen omdat die randen… die erosie… Dat gaat fout gaan, denk ik. Maar het heeft ook wel iets heel moois om te zien hoe dat landschap door en door gecultiveerd is van begin tot einde. Dat heeft iets heel ontroerends, bijna.’

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

P ‘Echt een mooi ballonweertje!
Echt perfect.
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
Zullen we daar proberen?’
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
L ‘Er is nu ook vaak discussie over het uitzicht van landbouw. Dat men de plek ervan in het landschap niet in twijfel trekt, maar dat men het beeld ervan bespreekbaar wil maken. Zie je dat hier ook gebeuren?’
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
S ‘Ja, het is ongelofelijk hoe een verandering van teelt een verandering van het landschap kan veroorzaken. Dat lijkt onschuldig, maar de impact is groot. Kijk bijvoorbeeld naar maïs.
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
Het gaat soms om heel kleine discussies.’
P ‘Volgens mij is dit hier een maïsdoolhof geweest.’
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
S ‘Het is een gewas dat natuurlijk ecologisch zijn beperkingen heeft. Maar het heeft ook impact op de beleving en het beeld van het landschap. Er zijn periodes geweest waarin de aanplant van maïs werd bevorderd en als je dan merkt KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH als je dan merkt hoeveel dat het zicht verandert voor mensen op de grond, dan stel ik mij toch vragen bij de beleving van het landschap en de beeldkwaliteit. Maar hetzelfde geldt voor een boomkweker.’
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH

KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
KKKKCCCCHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHHH
P ‘Ja, hier zet ik hem neer.’
B ‘Hier is wel net gemest. Je ballon zal stinken.’

[hij zwaait opnieuw naar de vrouw die nog steeds haar hond uitlaat] bestaat uit een kaart, foto's en gefictionaliseerde transcripties van gesprekken die plaatsvonden doorheen Beersel, Beervelde, Beert, Brielen, Desteldonk, Doorslaar, Dworp, Eindhout, Elingen, Ertvelde, Gorsem, Hijfte, Holleken, Hondzocht, Houthulst, Jonkershove, Klerken, Linkebeek, Mendonk, Merkem, Moerbeke, Oosterlo, Reningelst, Terrest, Vlamertinge, Wachtebeke, Westouter, Woumen, Zaffelare, Zammel en Zeveneken.

Het is een dwarsdoorsnede en een momentopname van een fictief dorp, gebaseerd op de trajecten die bewoners en passanten afleggen. Verhalen en bewegingen uit verschillende Vlaamse dorpen komen samen op één plek – een cumulatief dorp. Acht trajecten kruisen elkaar, snijden door en cirkelen rond het centrum, volgen de lintbebouwing, en geven zo het dorp, bewegend, vorm.

[hij zwaait opnieuw naar de vrouw die nog steeds haar hond uitlaat] is gemaakt in opdracht van het Team Vlaams Bouwmeester in 2021–2022. Het kadert in een verkennend onderzoek naar *dorpelijkheid* in Vlaanderen.

BWMSTR
Team
Vlaams
Bouwmeester

2022
ISBN 9789464516883

Beeld, tekst, concept, v.u.:
Michiel De Cleene
't Land is 't land niet,
café The Bolero:
Sofie Verraest
Onderzoek en redactie:
Arnout De Cleene
Grafisch ontwerp:
Ine Meganck
Druk:
die Keure
Papier:
Arctic Volume 90g
Lettertypes:
Times en Monospace 821 BT

Met dank aan:
Arnout De Cleene, August De Cleene, Ine Meganck, Lars Kwakkenbos, Mark Luyten, Nahid Shaikh, Nele Dieleman, Sylvie Van Damme, Sofie Verraest, Team Vlaams Bouwmeester, Thomas Verstraeten, Valentijn Goethals en iedereen die zich voor [hij zwaait opnieuw naar de vrouw die nog steeds haar hond uitlaat] liet volgen of waarmee gesprekken werden gevoerd langs de trajecten van de gepensioneerde vrouw op weg naar de supermarkt, de architect, de installateur van robotmaaiers, de veearts, de melkboer, de lijnbus en de heteluchtballon.

Er zijn vossen en marters. Er lopen een snelweg, een kanaal en een spoorweg doorheen. Er is een melkboer en een staande wip, een uitkijkpunt en een haciënda, een torenkraan en een geautomatiseerd magazijn. Naast het spaarbekken wordt een nest Duitse herders geboren. De architect parkeert zijn wagen met twee wielen in het gras. In café The Bolero is het op dit uur altijd druk. De bus rijdt snel; de ramen staan open. Onder de kastanjes bij de glascontainers wandelt een vrouw naar de supermarkt. Een gloednieuwe robotmaaier rijdt tegen de spits van de basiliek. Een luchtballon vliegt laag over de velden. Een vrouw wijst. In de berm woekert een invasieve exoot. Er staat een lege bak cola op een hekstijl.